

SÖKAREN

NR 9

1974

LOSNUMMERPRIS 4:50 inkl. moms

Hur bör en människa vara? Vilken inriktning bör hennes liv ha?

Vilka är de främsta mänskliga dygderna?

Detta är centrala moralfilosofiska problem, viktiga frågor att ställa i en värld där mycket lidande finns, där människor plågas av olyckliga omständigheter eller gör varandra illa på grund av själviskhet och känslokyla, men där vi alla skulle vara vänner, som i samarbete skapade en god värld.

Vad är godhet? kan man också fråga.

Gandhi, "medkänslans mästare", hos en spetälsk

Vad är godhet?

Gott och ont finns i oss alla. Vi har både en altruistisk och en egoistisk sfär i vår personlighet. Vi kan vara spontant goda och hyggliga och upplever då detta som riktigt — och vi kan hårt arbeta för egna intressen utan hänsyn till andra och upplever också det som riktigt, fastän på annat sätt. Vi tänker i allmänhet i första hand på oss själva, i andra hand på andra människor, och vi

finner detta fullständigt naturligt. Vi uppfattar godhet som något som är rätt, men vårt väsen reser sig upp mot allt extremt utövande av godhet, som missgynnar oss själva.

Att dela in människorna i goda och onda — att måla i svart och vitt — är alldeles omöjligt. En människas andliga och etiska profil är komplicerat svartvit. "Ondska" är ofta en svaghet. En förbrytare visar

sig ofta hygglig på många sätt, kanske rentav under sin brottsutövning.

Den "gode", den som har anseende att vara en from man, en Herrens tjänare, en allmänt aktad medborgare, en stor välgörare osv., har givetvis fläckar på sin karaktär.

"Den gode han är väl ej så god, som själv han tror i sitt övermod. Den onde han är ej så ond ändå, som själv han tror, när kvalen slå."

Så läser vi i Gustaf Frödings "En fattig munk från Skara". Skalden identifierar sig med bortlupne munken, som har syndat och är "fördomd av kapitlet i Skara". "...ingen är ond och ingen är god, men bröder som kämpa i onskans flod

och räcka varandra handen att hjälpa fram till stranden."

Men godhet är, fastän svårt, något riktigt. De flesta aktar och beundrar den som visar prov därpå.

*

"Blomsterdoften sprider sig icke mot vinden, ej heller doften av sandelträ, tagare eller jasmin — men doften av en god människa sprider sig till och med mot vinden. En god människas strålning sprider sig i alla riktningar."

De vackra poetiska orden tillskrivs Buddha.

Men vad är då godhet? Oreflekterat vet vi det nog alla. God är den som arbetar för andras lycka och välgång.

"Alla fromhetsplikter i detta livet har icke värdet av ett uns mot kärleken", sa Buddha. Och här finner vi kanske godhetens nyckelord: kärlek.

*

Kärlek är att älska.

"Du skall älska din nästa såsom dig själv!" Så lyder ett viktigt uttalande av Jesus. Så som du tycker om dig själv, är mån om din egen lycka, så skall du också tycka om andra och se till att allt går dem väl. Var rädd om andra, så som du är rädd om dig själv!

Så som man med sina handlingar tjänar sig själv, så skall man också tjäna andra.

"Den som vill bli störst bland eder, han vare de andras tjänare."

Det är tjänandets etik som Jesus framhäver. Om människorna tjänade varandra, skulle himmelrike vara på jorden.

Men vi kan inte stanna inför en poetisk uppfattning av kärleken. Kärlek är inte goda stämningar och glänsande visioner, inte ord som man tar till sitt hjärta och sentimentalt begråter. Kärlek är något mycket svårt i handlingarnas värld. Det är många gånger ett "skitjobb", fordrar självövervinelse, uppoffringar, generositet, att ta av sitt eget och ge åt andra.

Det finns godhet bland människor, alltifrån den mycket krävande godheten, som ger sitt liv, till den mera vardagliga "förtjusande" godheten i

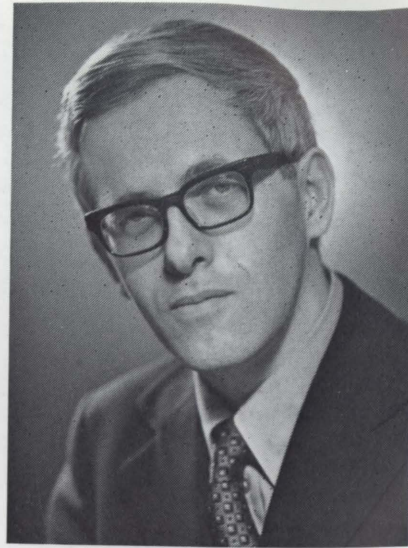
en vänlig attityd till medmänniskorna. Och den enkla vänligheten i hemmet, på arbetsplatsen, i folkvimlet är något mycket viktigt, värdefullt i sig själv — och kanske utgångspunkten för en äkta medmännisklighet på ett socialpolitiskt och socialfilantropiskt plan.

Ett centralt begrepp för att förstå godheten är kanske medkänsla.

"Bemöt alla varelser med medkänsla i ditt hjärta!" sa Lao-tse, en av Kinas största filosofer, äldre än Confucius.

"Medkänsla är det enda att lära sig och enda hållningen till allt som lever." Så skall Buddha ha sagt.

"Medkänsla betyder brödraskap mellan människor och djur", sa T. L. Vaswani, indisk mystiker och ledare för den filantropiska Mira-rörelsen.

Jarl Hemberg

Sökaren har ställt frågor om godheten till ett antal personer, måhända "bröder som kämpar i onskans flod", och en fjärdedel av dessa har velat svara. Vi har också gjort intervjuer om tjäna folket-idealismen i Kina och om Amnesty Internationals arbete för de politiska fångarna; de kan anses anknyta till godhetsproblematiken.

Jarl Hemberg, ordförande i Förbundet för kristen humanism och samhällssyn, säger att våra frågor om den goda människan först gjorde honom litet brydd, och det berodde "inte bara på att de kom i slutet av en lästermin, när inte ens en universitetslärare i etik har mycket tid att fundera över vad en god människa egentligen är".

Docent Hemberg är tveksam och tror sig ha föga att säga.

— Vad jag tror är sant och riktigt som svar på dessa frågor, är alls inte något för mig originellt. De stora sanningarna och värdena i livet tror jag i en mening alla människor har gemensamt.

Ni frågar om jag kan ge exempel på "en verkligt bra människa" eller citera något en sådan har sagt. Det kan jag inte. Jag är tveksam om det alls finns eller har funnits sådana människor. Det är ju klart att det finns en massa visdomsord i världslitteraturen och bons mots lite varstans, men inget som jag just nu finner anledning att citera. Jag har en misstro till de "verkligt bra människorna" — de professionella — och jag gissar att många av dem som är kända som sådana har haft en eller flera odrägliga eller dåliga si-

dor. Jag har mycket större respekt för vardagslivets hjältar i det tysta — sådana finns och jag tror mig t.o.m. ha mött några, som både haft och visat äkta godhet. Men det är inte detsamma som att vara "en god människa".

Den "fromma" människan har ju varit ett religiöst ideal. Behöver det moderna samhället fromma människor?

— Det är jag tveksam om. Samhället behöver antagligen främst oegennyttiga och handlingskraftiga människor, om den här planeten skall ha någon framtid. "From" bör man enligt min mening inte vara för att samhället skulle behöva det, utan from bör man vara om Gud finns. Det tror jag nu han gör, och just därför bör man vara from, och med det menar jag då gudstillvärd. Sådana människor har alldeles säkert funnits och finns i detta nu. De lever enligt min mening riktigt åtminstone just i detta avseende, att de lever gudstillvärd. Men sådana människor kan samtidigt ha många betänkliga eller t.o.m. dåliga sidor. Fromheten som någon sorts "religiöst ideal" tror jag kan vara direkt farlig; den kan vara släkt med fromleriet, vilket är avskyvärt.

Som kristen tror jag helt enkelt — och detta är det föga originella — att principen för hur vi bör leva bäst sammanfattas i uppmaningen att älska Gud över allt och sin nästa som sig själv. Och om denna livsfilosofi tror jag alltså också, att många har hunnit längre eller kortare bitar på vägen, men att ingen har förverkligat programmet helt.

Om jag inte tror att det egentligen finns någon "verkligt bra människa", så tror jag att desto mer tid och kraft bör ägnas åt den viktiga uppgiften att söka precisera vad godhet är. Den livsprincip jag nämnde behöver mycken sådan precisering, och därom har som bekant skrivits många och stora böcker. Preciseringsarbetet kan bedrivas på många nivåer, och går vi tillräckligt i detalj, så blir det arbetet aldrig avslutat, eftersom livet erbjuder ständigt nya uppgifter. Att älska sin nästa som sig själv kan ju enkelt

Gunnar Hillerdal har varit docent i teologisk etik med religionsfilosofi. "Man kan uppleva godheten som en gåva som kommer till oss", säger han. Han hänvisar till sin lärare Gustaf Wingren, vilkens ord ofta har fascinerat honom.

— "Vi kan hejda godheten och renheten", skriver Wingren i "Trons artiklar" (Gleerups 1968) "vi kan krängla till det för varandra. Men vi kan inte utplåna det goda. Lek, glädje, vardaglig vänlighet kommer alltid att födas på nytt, även efter katastroferna. Människor litar på varandra igen, trots alla gånger då de blir bedragna, ty det finns en källa ur vilken nytt liv strömmar, Skaparen. Och denna elementära glädje, tillit och tjänstaktighet, som vi inte beslutar oss för, är något vida mer moraliskt och gott än det som vi normalt — efter vederbörliga värderingsakter — beslutar oss för. Detta goda, som finns mitt i lögn och mord, är skapat (liksom blommor, råg osv): det väller upp överallt i människovärlden, även där kyrka icke är." (A.a. sid. 15.)

Godheten är alltså inskapad i människornas värld?

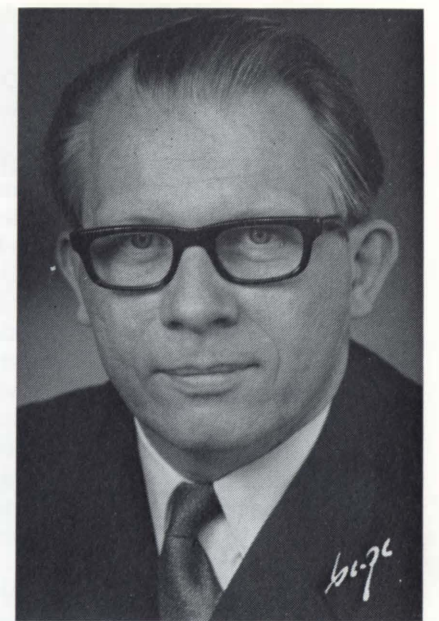
— Ja! Men naturligtvis är det lätt att rent filosofiskt komma med invändningar mot en sådan religiös tro, att godhetens källa är skapande liv. Mycket som vi upplever som motsatsen, ont, kan ju inte heller skrivas på den mänskliga aktivitetens konto. Miljöförstöring och vissa typer av jorderosioner kan det, men inte naturkatastrofer som slår hårt

översättas med att man skall vara oegennyttig, men vad allt det kan betyda, kan ju utläggas i det oändliga.

Vilka mänskliga dygder är viktigast?

— Ordet "dygd" tror jag att man med fördel kan undvika vid försöken att beskriva det livsideal jag antytt. Det ordet har använts rikligen av generationer av moral filosofer, men i våra dagar har det väl en lätt biton av något lite löjligt eller kanske rentav bigott. Och när det gäller allvar bör man undvika sådant.

Här finns inte plats att närmare utveckla det här livsidealet. Men låt mig säga, att godhet naturligtvis inte alls är detsamma som förmåga till inlevelse, fantasi och humor, men att en människa som saknar dessa ting ändå är rätt långt från mitt ideal om "den goda människan".

Gunnar Hillerdal

och blint också i människornas värld. Destruktionen är alltså inte bara mänsklig. Om vi inte vill tillskriva den en skapargud, förblir den en ond gåta.

Det vi bedömer som gott är alltså ändå, det går knappast att komma ifrån, ett antal erfarenheter, valda bland andra. Det må vara naturens förnyelse i skönhet och fruktbarhet ("blommor, råg") eller liv som vi analogt finner blomma i skönhet: människors gemenskap, osjälviskhet, någon som upprättas ur förnedring, någons plötsliga eller uthålliga offergärning för en annan eller många andra. Det är ingen tillfällighet att man gärna väljer sådana exempel. På något sätt är den elementära godheten en spontan, intuitiv värdering av en annan människas handlande i en jag-du-relation. Vad vi "efter vederbörliga värderingsakter" konstruerar fram må vara ändamålsenligt eller stå i överensstämmelse med målsättningar som vi gör till våra. Men med dylika system, som varierar i mängd i mänsklighetens filosofiska och politiska historia, riskerar man förr eller senare åtskilligt, t.ex. att ändamålet lätt kommer att helga medlen.

— Den godhet som verkligen är värd sitt namn har för mig alltid en specifik art, säger rektor Hillerdal vidare. Den kommer till uttryck i möte mellan människor, tydligast i relationen mellan två (alltså mindre tydligt så snart flera dras in i spelet).

Är då människan god?

— Godhet är ingen mänsklig kvalitet, ingenting i sig vilande hos någon eller något. Jesus reagerade då en man kallade honom god. ("Varför kallar du mig god? Ingen är god utom Gud allena", Mark. 10:18.) Ändå framstår för många och för mig just Jesu handlande mot enskilda människor som exempel på godhet: med intuitiv insikt om var de stod, vad de gjort, vad de behövde, mötte han dem, ansikte mot ansikte, utan att fråga efter omgivningens krav eller dom.

Det ligger när allt kommer omkring mycket i Wingrens tanke: det goda är något som skänkes oss. Tydligast upplever man godheten när den kommer överraskande — som ett överraskande flöde ur en hemlighetsfull livets källa som gång på gång springer. När jag alls inte gjort mig förtjänt av den, när något jag gjort eller sagt snarast borde förtjänat missaktning, avståndstagande eller åtminstone ett hänleende — då kan jag tydligast uppleva vad godhet är. När jag häpnadsväckande nog inte möts av förakt eller slag, inte heller av slappt överseende, men i ord och handling av kärlek som upprättat och förvandlar.

Godhet i denna mening är naturligtvis från en synpunkt sett en mycket personlig, subjektiv upplevelse, för den som erfar den alltid något av ett mysterium, något den som är religiöst lagd gärna förknippar med "Guds godhet", som ett oförskyllt lån eller till och med gåva att förvalta.

Per Ragnar, har du sett den goda människan?

— Hon har varit synlig några gånger i människans utvecklingshistoria. Hennes sätt att leva och verka på har satt sina spår, vi ser dem i det vi kallar religioner, i moraliska mönster. Den goda människan, som på skilda språk talade om att jag och Fadern äro ett, fick olika namn. Vi känner dem som de stora religiösa ledarna, avatarerna, ljusbringarna. Med sina kosmiska medvetanden visade de på olika vägar mot samma mål. Grundbudskapet var detsamma, att lägga av sig ägandets kläder, begärets och självskhetens masker, att söka sig mot kärleken via ödmjukheten, nästkärleken, icke-väldet.

Den goda människan finns mitt ibland oss. Okänd möter hon oss med sina upplysta ögon, vänligt möter hon oss i ett anonymt tjänande. Där hon gått fram blir värme kvar. Där hon finns är stunden god.

Runt den kända ljusbringaren, de stora världsåterlösarna och de som tänder vardagsljusen, råder mörker: de stora, politiska mörkren med våldsamma rustningar, vanvettiga resursroffningar från de besuttnas sida, snedfördelning av vatten och föda, de mentala mörkren i familjen, på arbetsplatserna, mellan ideologier och institutioner; *det nödvändiga mörkret* för vårt växande, *kontrastupplevelserna* utan vilka inget växande vore möjligt.

Som sårade flyktingar mellan två riken står vi idag enligt den danske vismannen Martinus. Vi står på gränsen mellan det riktiga djurriket, där djungelns lag råder med sitt bud om öga för öga och där den starkare överlever och dödandets princip går mot kulmen. På gränsen till *det riktiga människoriket*, där homo sapiens och homo ludens, den vetande och den lekande människan räcker varandra handen i det levandets ljus som de goda människorna visat väg mot.

Med kosmiska ögon och medvetandet om reinkarnationens absoluta plats i den stora världsplanen ser vi hur alla levande väsen har sin bestämda plats i livets skola, hur ingen någonsin går förlorad utan alla ges eviga möjligheter i ett alltid existerande nu.

"Tänd hellre ett ljus än förbanna mörkret!" Se där en maxim i dessa dagar!

*

Konstnären Bo Beskow säger att frågan vad som är gott inte är lätt att besvara. Hur är det med sex t.ex.?

— När ormen lärde Eva att äta frukten av kunskapens träd, sa han: "När I äten därav, skola edra ögon öppnas, så att I bliven såsom Gud och förstå vad gott och ont är."

Men när de stackars människorna sålunda glada upptäckte varför de skapats till man och kvinna, vredgades deras Gud och drev dem ut ur paradiset under förbannelser.

Är sexualiteten ond eller god? Gnosticisms "ofiter" ärade ormen som en frälsargestalt, vilken velat bringa de första människorna gudomlig vishet men hindrats av "judeguden". Redan här, i Genesis, ser vi hur olika man kan tolka gott och ont. Vem är god? Finns det något absolut gott? Är det goda gott därför att Gud vill det, eller vill Gud det goda därför att det är gott?

De lärde tvista. Man försöker förgäves definiera godheten.

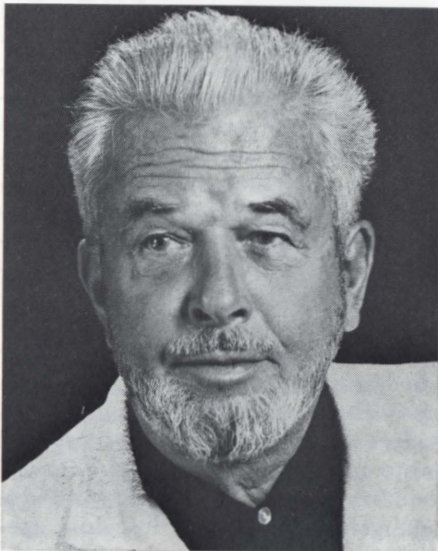
Vilka är de förnämsta mänskliga dygderna?

— "Idealmänniskan" ter sig mycket olika hos t.ex. Platon, Aristoteles och Nietzsche.

Jesus säger: "Älska din nästa!" Även den onda?

Martin Buber skriver i "Ich und Du": "Jesu känsla för det demoniska skiljer sig från hans känsla för sina älskade lärjungar, men kärleken är en enda kärlek."

Älska din nästa, god och ond. Men självgoda kristna gläder sig åt nästans eviga fördömelse på den yttersta dagen, när den stora sorteringen av jordgubbar skall ske: "Den här är god, den är dålig." — En horribel tanke!

Bo Beskow

Buber säger vidare: "Förvisso, många människor som nöjer sig med erfarenhet och användning av tingens värld, har rest över sig och kring sig en konstruktion av idéer, i vilken de finner skydd och flykt från intets anstormning."

Samhället, föräldrar, skola och kyrka talar om för oss vad som är gott och ont och bygger ett skyddsrum av falsk säkerhet. Olika normer råder i olika samhällen. Kanibalen äter gladeligen sin fiende, som far och farfar gjort, utan ont samvete och utan aning om att han skall kastas i det brinnande Gehenna. Är han en ond människa?

Onk är väl den som kallblodigt och i fullt medvetande om att handla gale, går det ondas ärende. Ondskans makt är i dessa dagar alltför påtaglig för att kunna förnekas. Man talar om ondskans makt, men uppmärksammar inte alltid maktens ondska. Makt föder ondska. Diktatur föder hemlig polis, tortyr och förtryck, segerrika arméer skändar och mördar kvinnor och barn. Ideella och demokratiska rörelser segnar, och strax är all idealitet borta och allt tal om demokrati ett hån. De som vunnit maktställning isolerar sig bakom slagord och politiska dogmer. Beslut fattas "i demokratisk ordning", vilka är förräderi mot kommande släkten. Individen kommer i kläm och knådas till grå likformighet, varken ond eller god.

Har ni träffat någon god människa?

— Ja, några. Gemensamt för dem är en utstrålning av styrka, värme, integritet och människokärlek. De är i hög grad mänskliga, men inte perfekta helgon. All strävan till perfektion är en strävan till död. Vad skulle paradiset vara utan Lilit?

Det är svårt att skilja på änglar och demoner! Pestdemonen i 2 Sam. 24:16 är en Herrens Ängel, en ond ande från Herren gjorde Saul vansinnig, och Satan är bland Guds söner i himlen (Job 1:6).

"Det är i själva verket inte möjligt att helt isolera onda andar från de goda." (Engnell-Fridrichsen)

Det är inte lättare med människor. Guds söner är komplicerade väsen. Konstnären strävar efter allt enklare uttryck, i ständig kamp mot materiens inneboende tendens till komplexitet. Den moderna människan blir alltmer komplicerad. Gudskelov kan en mycket komplicerad människa, som "mättas av oro", göra oändligt mycket gott.

Den som har mycket att övervinna, har också mycket att ge.

Amita Nisatta är svensk buddhistnunn, bosatt i Stockholm. På vår fråga om godheten börjar hon med att citera Buddhas Metta Sutta, *Talet om godheten*.

"Liksom en mor skyddar sitt barn allt hon mäktar, just så borde var och en utveckla sitt eget sinne till gränslös kärlek mot allt som lever."

"Så borde man öppna sig i allomfattande godhet gentemot hela världen, inneslutande alla varelser, allt levande, på alla nivåer, i alla riktningar, mot det synliga likaväl som det osynliga, obehindrad, fri från hat och vredes känslor."

— Buddha har klart definierat den universella godheten. Metta, som är den universella godhetens hymn, läses i buddhistiska samhällen varje dag av familjer och enskilda. Hymnen uttrycker en innersta önskan att alla människor skall lära sig att förstå och visa godhet mot allt levande.

Hur mycket betyder Metta för buddhister?

— Man kan gott säga att denna hymn i ett buddhistiskt samhälle är det dagliga brödet. Det är den dagliga predikan för såväl varje from buddhist som för de mera passiva. De senare vet att den heliga texten har en verkan på lång sikt och kommer att öppna hjärta och sinne även på den som för tillfället är mer likgiltig. Metta-verser är ofta meditationsobjekt för dem som vill komma till klarhet om deras rätta innebörd. Det krävs insikt för att uppfatta innehållet rätt.

Vad är fromhet?

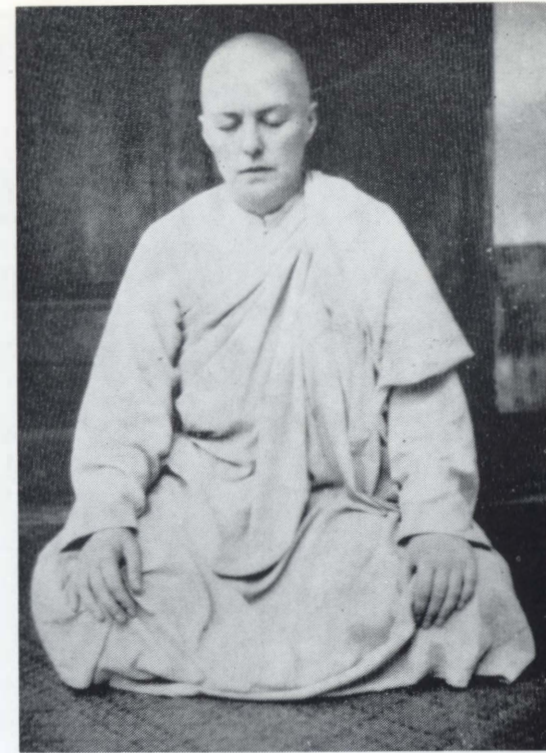
— Vishet är insikt i tillvarons rätta natur — fromhet är att leva i insikten, med den. Fromhet är väl att söka med allvar följa sitt ideal och leva efter dess normer. Om idealet är godhet, gäller det ju att förstå vad godhet är. Det är inte lätt att praktisera "allomfattande godhet" — Metta. Det är så mycket som kallas godhet men inte är det. "Älska din nästa såsom dig själv", var lika god mot henne som mot dig själv — det är både svävande och anspråksfullt formulerat. Var och en älskar sig själv på olika sätt och i situationer som är orimliga.

Godhet är den innersta önskan att allt levande, utan undantag, skall kunna leva i glädje, fritt från sorg och smärta.

Hur kan vi förverkliga godheten hos oss?

— Försök förstå godheten, bli ett med den!

Godhet är frånvaro av hat, illvilja och girighet. Godhet är kärlek, väl-

Amita Nisatta i samadhi, insiktsträning

vilja och generositet.

Hat, illvilja och girighet är de tre egenskaper som skiljer alla levande väsen från varandra och hindrar en harmonisk utveckling. Om människorna kunde inse dessa hinder, skulle intolerans och grym fanatism vara obefintliga. De tre negativa egenskaperna hindrar människorna att förstå vad godhet är.

Godheten kan ju också, om man inte rätt förstår den, tjäna de mest egoistiska syften. Godhetens innersta väsen är insikt, insikt i alltings sanna natur.

Det är Buddhas Metta Sutta, *Talet om godheten*, som för buddhisten utgör den etiska grunden för alla moraliska och sociala framsteg och frambringar den enorma tolerans som ett buddhistiskt folk presterar. Alla helt buddhistiska nationer är genomsyrade av denna anda av allomfattande godhet som tar sig uttryck i en utomordentlig generositet, oavsett materiell status. Denna godhet är inte ett resultat av blind lydnad för religiösa bud, utan följd av förståelse och aktning för allt levande, från människan ner till den lilla jordmasken.

Alla levande varelser är vi underkastade samma lagar och existensvillkor. "Som jag är, så är de: som de är, så är jag." Så identifierar man sig själv som ett med allt som lever och kan som följd därav inte döda

eller skada någon levande varelse.

Var god mot dig själv — avstå från att avsiktligt döda eller skada! Flytta på masken, när du möter den, trampa inte ner den! Vad har den gjort dig? Ljug inte, lögnen skapar inte mod. Ta inget som du inte har lov till! Väntar du, ges dig dubbelt! Berusningsmedlen — försök att låta bli dem. De hjälper dig inte att komma till klarhet. Följer du dessa enkla etiska råd, övar du också godhet mot andra.

För att förstå hur vi skall leva och handla, måste vi sträva mot sinnets renhet. Vårt liv ligger i våra egna händer, vi ansvarar själva för det. Viktigt är att veta *hur* vi skall handha det. Vi avgör själva hur vårt liv skall se ut och hur vi utvecklas. Om vi handlar i okunnighet, blir resultatet dåligt, men om vi övar oss i kunskap om godheten och låter den genomsyra oss, då blir vi goda, sprider godhet, den egenskap som utvecklas genom generositet — egoismens fall!

*

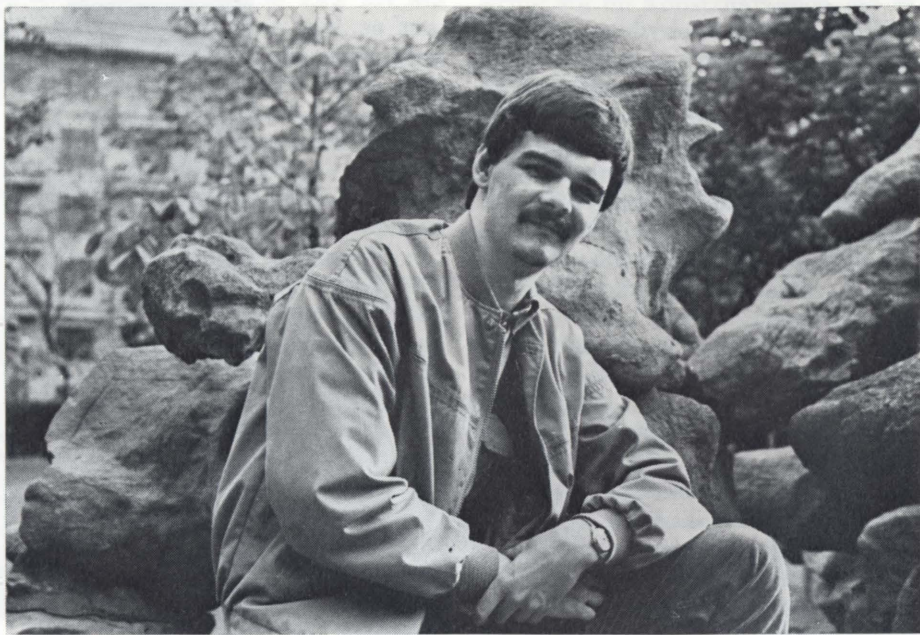
"När är en människa i det rena förståndet? Jag svarar: 'När en människa ser ett ting åtskilt från ett annat.' Och när står en människa över det rena förståndet? Det kan jag säga er: 'När en människa ser Allt i allt, då står en människa över det rena förståndet.'" (Eckhart)

FORMAS EN NY MÄNNISKA I KINA?

CHRISTER LEOPOLD, som är ordförande i Svensk-kinesiska vänskapsförbundet, har bott och arbetat två år i Peking.

Här berättar han i sin andra intervju för Sökaren om det nya Kina.

Bilderna © C. Leopold

Christer Leopold i Peking

Man hör ofta talas om tjäna folket-principen, som följs i det nya Kina. Vad innebär den, och hur tar den sig uttryck?

— Tjäna folket-principen är ett kommunistiskt ideal: att arbeta för andra och inte för sin egen vinnings skull. I Kina framhåller man dem som arbetar hårt och osjälviskt. Men tjäna folket-principen kräver också att resultatet av det man gör är till fördel för folket. Att välmenande arbeta hårt med något som är likgiltigt eller t.o.m. skadligt för folket — det är *inte* att tjäna folket. Därför är naturligtvis den som strävar efter att tjäna folket intresserad av att få konstruktiv kritik som gör det möjligt för honom att förbättra sitt arbete.

För att förklara hur tjäna folket-principen fungerar skulle jag vilja ge följande exempel. I Sverige med vårt privatägda näringsliv tvingas en restaurang att ge god service för att få behålla kunderna. Annars går den omkull. Men i Kina äger staten näringslivet inklusive restaurangerna. Där är restaurangerna mindre beroende av kunderna, eftersom staten garanterar att de inte går i konkurs. I Kina kan en anställd heller inte förlora sitt arbete. Därför finns inget ekonomiskt tvång på personalen att ge kunderna mer än den allra nödvändigaste service. Denna brist på ekonomiskt tvång kan i värsta fall resultera i dålig service

och stagnation — ett fenomen som t.ex. inte är ovanligt i dagens Sovjetunionen. Situationen skulle förmodligen vara densamma i Kina om inte tjäna folket-principen hölls levande där. Om en svensk restaurangarbetare gör ett bra arbete av ekonomisk nödvändighet gör en kinesisk det för att tjäna folket. För att tjäna folket arbetar han bra och entusiastiskt och försöker hela tiden tänka ut förbättringar för kunderna.

Förmodligen är det också tjäna folket-andan i Kina som gör att kinesiska produkter har en jämnare kvalitet och är så mycket trevligare än motsvarande ryska. Kort sagt är tjäna folket-principen nödvändig i ett land med statsägda produktionsmedel för att inte livet skall stelna i byråkratiska former.

Blir människorna lyckligare i ett kollektivistiskt samhälle av Kina-typ än i ett individualistiskt västerländskt prestations- och konkurrenssamhälle? — I så fall på vilket sätt?

— Frågan tar egentligen inte fasta på den stora och viktiga skillnaden mellan Sverige och Kina, nämligen att det i Kina inte längre finns en liten grupp människor som äger eller kontrollerar produktionsmedlen. Jordbruket ägs ju kollektivt av bönderna i folkkommunerna, och industrin ägs sedan mitten av femtiotalet av staten och kontrolleras av arbetarna själva. Kinesiska bönder och arbetare arbetar kollektivt och

har gemensamma mål. Detta är naturligtvis mycket stimulerande. Men det vore ju inte möjligt om godsherrar och fabriksägare fanns kvar och tog hand om vinsterna av detta arbete.

Nu är emellertid prestations- och konkurrenssamhället inte helt utrotat i Kina ännu. Mycket lever kvar från det förgångna, och kineserna har bestämt sig för att arbeta bort bristerna steg för steg i en lagom takt. Det är en fråga om att omvandla människornas tänkande. Kommunismen har man tänkt uppnå om hundra eller flera hundra år.

Därför finns det ännu skillnader i löner t.ex. Den som arbetar mer och hårdare och presterar ett bättre resultat får högre lön än den som inte gör det. Löneskillnader finns alltså, även om de förmodligen är minst i världen. (Jag bör kanske påpeka att det inte är fråga om ackordslön, som inte existerar i Kina, och att ju äldre och erfarnare någon blir desto högre lön får han.)

Att införa nya ideal tar naturligtvis lång tid — förmodligen flera generationer, inte minst på grund av att de nya idealen inte är givna en gång för alla och nedtecknade i någon bok, utan måste växa fram bland människorna under arbetet. Nya ideal kan ju heller inte genomföras med dekret, utan endast genom uppfostran. Den metod kineserna använder är att framhålla go-

da exempel, såväl människor som gärningar.

Jag tror att man kan säga att människorna i Kina i allmänhet är lyckligare än vad vi är i Sverige. Grunden för det är att man har ett gemensamt mål att kämpa för, man har ideal man tror på, det finns mindre motsättningar i samhället, vardagsproblemen är inte så stora och påträngande osv. Kanske låter detta underligt för många — Kina är ju fattigt, ett utvecklingsland. Diskmaskiner, tvättmaskiner, badrum, privatägda bilar, sommarstugor m.m. existerar inte i Kina. Kinesen måste arbeta hårt för en ganska liten lön. Men tro mig, detta uppfattar kinesen i allmänhet inte som något problem.

Men är inte den västerländska individualismen på många sätt något kraftfullt och positivt?

— Det finns naturligtvis mycket positivt i den västerländska individualismen. Ett land där individerna saknar initiativkraft och framåtanda måste stagnera. Frågan är bara om denna människans förmåga och kraft måste förlösas på individuella mål, när de istället kan ställas i det kollektivas tjänst? I Kina uppmuntrar man individens initiativförmåga och skaparkraft, men man påpekar också att den som går sin egen väg skild från andra har mindre chans att lyckas än den som arbetar ihop med sina arbetskamrater och får deras hjälp. Man uppmuntrar t.ex. kollektiva uppfinnargrupper i fabriker. De finns i alla fabriker i Kina, och jag har sett förbluffande resultat av deras förmåga. Jag vet att svenska direktörer på besök i Kina med avund och förvåning har betraktat innovationsfrekvensen inom kinesisk industri.

Hade kulturrevolutionen någon inverkan på den sociala etiken? Stärkte den idén att tjäna folket?

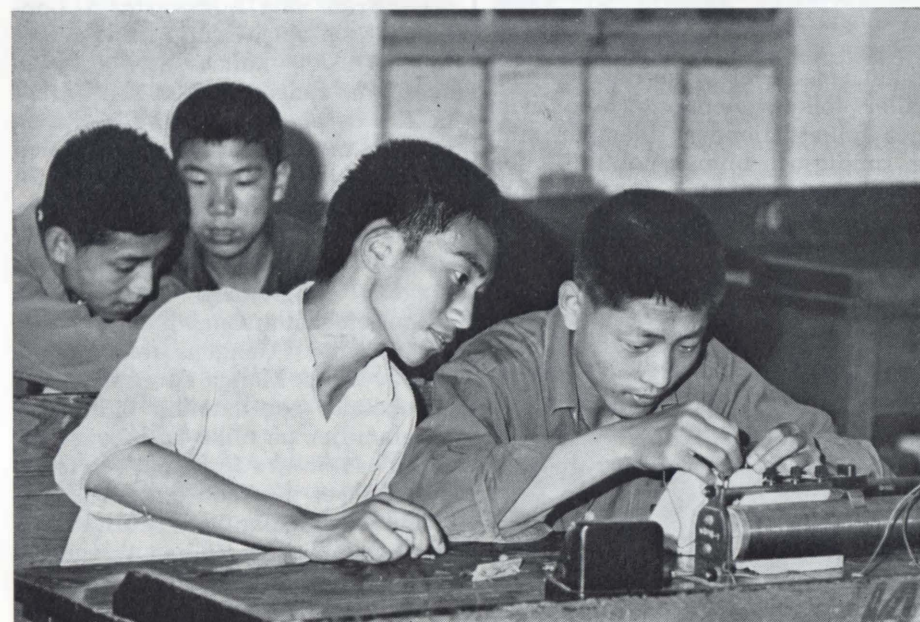
— Kulturrevolutionen var mycket betydelsefull för att stärka tjäna folket-principen. Det bör påpekas att denna princip haft sina motståndare i Kina. En del har ju velat följa den sovjetiska modellen — revisionism kallar kineserna det. Kulturrevolutionen måste ses som en enorm debatt mellan olika idéer, och det var Maos idéer som segrade.

Vilken betydelse har Mao haft för tjäna folket-idén?

— Det var Mao som formulerade tjäna folket-principen. Han skrev t.ex. 1944 en artikel med namnet TJÄNA FOLKET. Men i grund och botten har väl den principen sina rötter redan hos Marx, även om Mao

Taxichaufför i Peking

Fysiklaboration i kinesisk skola. Myndigheterna uppmuntrar eleverna att samarbeta.

satte den på papperet.

Har vi i Sverige något att lära av Kina?

— Naturligtvis har Sverige något att lära av Kina, liksom Kina kan lära en del av Sverige. Men när det gäller tjäna folket-principen kanske det är svårt att göra direkta överföringar. Jag föreställer mig att det förutsätter ett socialistiskt samhälle. Man får nog inte underskatta de grundläggande samhällsförhållandenas inverkan på det dagliga livet, på människorna och på samhällsinstitutionerna.

I Sverige har vi narkotikaproblem t.ex. I Kina kunde opiummissbruket utrotas på ett par år efter revolu-

tionen. Hade detta verkligen varit möjligt i ett annat samhällssystem?

Hur kan vi ta vara på goda inslag i det kinesiska samhället?

— Det förutsätter studier och ökade kunskaper om Kina. Fler svenskar bör åka till Kina.

Tycker du att det finns några likheter mellan kristen etik och socialietiken i Kina? Några väsentliga skillnader?

— En svår fråga att besvara, därför att jag är osäker på vad som menas med kristen etik. Finns det inte idag i själva verket flera "riktningar", och finns det inte också stora skillnader mellan vad som sägs och vad som görs?

När jag nyligen diskuterade den nu pågående kritikkampanjen av Konfucius med en lärare i filosofi vid Pekings Universitet påpekade han att konfucianismen, till skillnad mot kristendomen, alltid spelat en reaktionär roll i historien. Kristen- domen har, ansåg han, stundom spelat en progressiv roll, stundom en reaktionär.

Jag kan mycket väl tänka mig att det finns påtagliga likheter mellan viss kristen etik och samhällsmoralen i Kina. Kineserna framhåller ju hårt arbete och förnöjsamhet, att man inte skall skada sin nästa osv. Kinesiska kristna har ju inte heller upplevt det som en motsättning att behålla sin tro och samtidigt arbeta för det socialistiska samhället och de socialistiska idealen.

Men det finns också olikheter. T.ex. framhåller kineserna att det ständigt pågår en klasskamp mellan folket och folkets fiender. Att vända den andra kinden till anser kineserna vara en riktig princip inom folket, men helt felaktigt när det gäller folkets fiender. (Men även mot folkets fiender tillämpar man en smidig och human politik — den kinesiska fängvården där man hellre övertalar än straffar är ett exempel på detta.)

De kinesiska kommunisterna sätter människan före allt annat. Mao har sagt att människan är värdefullast av allt. Detta är kinesernas ledstjärna. Det är verklig humanism.

Kock i arbete i fabriksmatsal i Tientsin.

AMNESTY: FRIGE DE

Amnesty International är en organisation som bekämpar brott mot de mänskliga rättigheterna. Den verkar för de politiska fångarnas frigivning, hjälper fångarnas familjer, rapporterar om förhållanden i fängelser, kräver att ingen utsätts för tortyr, arbetar för att dödsstraffet avskaffas och bevakar politiska rättegångar.

Svenska sektionen av Amnesty har f.n. c:a 7.000 medlemmar. Av dem är kanske 2.500 med i de omkring 250 arbetsgrupper som finns. Amnestys ordförande i Sverige, Bo Lindblom, författare och folkskollärare i Laholm, berättar:

— Från vårt högkvarter i London får sig varje grupp tilldelad tre fångar. Det kallas att gruppen adopterar fångarna. Den skall arbeta för deras frigivning, försöka få kontakt med fångarna och även med deras familjer och advokater, om det finns sådana. Gruppen undersöker om det varit laglig rättegång, och man väddar till myndigheter om fångens frigivning, om bättre fängelseförhållanden, ifall det behövs. Ofta är fångens familj i behov av hjälp. Många Amnesty-grupper betalar regelbundna bidrag till fångfamiljer på olika håll i världen.

Lyckas ni ofta få fångar frigivna? — Vi vet ju sällan om det är vår aktivitet som har gett resultat, när en fånge blir fri — ingen regering medger att den frigett en fånge därför att Amnesty tjatat — men vi ser ju att många av de fångar som vi arbetar för blir frigivna i förtid. Vissa regeringar är mycket ömtåliga för oförmånlig opinion och därför lätta att påverka. Det är sådana regimer som vill upprätthålla ett sken av att ha en form av demokratisk ordning. Andra regeringar, t.ex. den nuvarande chilenska, är mycket svåra att påverka.

Vilka länder är värst i fråga om behandling av politiska fångar?

— Kvantitativt sett intar Syd-vietnam en särställning. Alla uppgifter vi har tyder på att Saigon-regeringen fortfarande håller omkring 200.000 civila politiska fångar, trots vad Parisavtalet stadgar. Vi vet också att förhållandena för dessa har varit exceptionellt svåra. I Indonesien är det också många som sitter fängslade för politiska brott. An-

talet torde där vara omkring 70.000; det har tidigare varit betydligt fler, men en mängd fångar har dött eller kanske avrättats under årens lopp.

Är det mest kommunister som är fängslade i Indonesien?

— Ja, det är dels kommunister, dels folk som beskylls för att vara kommunister. För en del år sedan var det många ute i byarna som tillhörde indonesisk-kinesiska vänskapsföreningar. Det var då fullt acceptabelt att hylla någon form av kommunism eller vänskap med kommunistländer. Men efter en militärkupp blev alla som hyllade kommunismen betraktade som ytterst farliga individer och arresterades eller avrättades.

Kan man säga att förhållandena för de politiska fångarna i stort sett förvärras i världen som helhet?

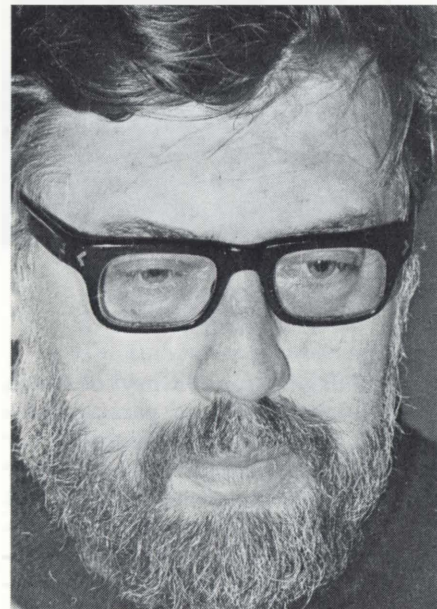
— Ja, vi har ett bestämt intryck av att den totala situationen när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna har blivit allt sämre. Framför allt är det oroande att tortyren har tilltagit i omfattning samtidigt som den har blivit mer djävulskt vetenskaplig. Det är också en sorts smitta, när det gäller tortyr: tortyrmetoder sprids genom undervisning från land till land. Brasilianska torterare har t.ex. fungerat som lärare i tortyr i en del av grannländerna.

Men under år 1974 har vi ändå haft glädjen att se tre länder med svåra förhållanden för politiska fångar falla ifrån det fascistiska systemet, nämligen Portugal, Turkiet och Grekland. I Portugal och Turkiet har nu alla politiska fångar släppts, och i Grekland har man släppt flertalet.

Hur är det i kommunistiska länder?

— I Östeuropa, om man undantar Sovjet, finns nu inte så många politiska fångar. Tidigare har t.ex. Öst-tyskland varit ett stort problem, Tjeckoslovakien är det fortfarande. Vad gäller Sovjet, så är det mycket svårt att arbeta för fångar där, eftersom systemet är så helt oåtkomligt. Det är mycket svårt att få kontakt med fångens familj och som regel helt omöjligt att få kontakt med fången själv. Man får inget svar på brev till myndigheterna, och myndigheterna uppträder med en för-

POLITISKA FÅNGARNA!

Sökaren har lyssnat på BO LIND-BLOM, Svenska Amnestys nye ordförande.

olämpad ton, om man antyder att det finns politiska fångar i landet.

Vi får ofta frågan hur det är med politiska fångar i Kina. Det är min personliga uppfattning att kineserna har en sorts system för politisk korrektion. Men det är så uppbyggt att vi har svårt att komma åt det. Man kan t.ex. ta hand om en oppositionell intellektuell och säga att han nog behöver komma ut och dela det vanliga folkets villkor för att bättre förstå det samhälle han lever i. Och så skickas han "i all vänlighet" ut i en folkskommun, där han får arbeta på risfälten under en tid. Detta liknar inte den politiska förföljelse som vi finner på andra håll, och det är svårt för oss att göra något åt det.

I vissa militärdiktaturer skäms man inte för att det finns politiska fångar och döljer inte att man har tortyr. I Brasilien t.ex. vet alla människor att tortyr förekommer. Man kan t.o.m. göra anspelningar på det i reklam. Jag såg nyligen en upp-

gift att det förekommit reklam för en TV-apparat, där det stod att "denna apparat tål alla sorters tortyr", och så var den avbildad med tortyrinstrument omkring.

Är det lättare att arbeta med fångar i fascistiska länder än i kommunistiska?

— Det kan ibland kännas lättare

att arbeta med t.ex. en spansk fånge, när man får brevkontakt med fången och med hans familj och kan skicka pengar till familjen. Men man kan ju också säga att när det i ett spanskt fängelse sitter en ung flicka, som greps när hon var 25 år för att hon skulle ha tillhört kommunistiska partiet i ledande ställning, som det hette i domen, och har fått ett straff på många års fängelse, så att hon kommer att sitta inspärrad under de år som skulle ha varit höjdpunkten av hennes liv, när hon skulle ha gift sig och fått barn, då är det väl en ringa ersättning för henne att hon får ta emot brev från oss. Det är litet grand ett bedrägligt sken att det kan vara lättare att arbeta med t.ex. spanska fångar — i grund och botten är det inte ljusare där än i andra länder.

Vad skulle den svenska regeringen kunna göra?

— Vi skulle framför allt vilja att regeringen verkade i FN för att förklaringen om de mänskliga rättigheterna blev bindande för medlemsstaterna, vilket den nu inte är. Förklaringen bör ha sådan karaktär att FN kan vidta sanktioner mot stater som flagrant bryter mot kärnpunkterna i den.

Det finns en kommission för de mänskliga rättigheterna inom FN. Den borde ha möjlighet att sätta kraft bakom sina ord. Man skulle där också kunna ta upp sådant som missbruk av vetenskapen, missbruk av medicin. Både i fascistiska länder och i Sovjet tycks det förekomma ett långtgående missbruk av psykofarmaka för att mjuka upp fångar, bryta ned deras personlighet och motståndskraft. Det är ett stort problem att man i Sovjet ofta sätter politiska fångar på mentalsjukhus och säger att de är sinnessjuka och får behandling.

Förekommer tortyr i demokratiska länder?

I Nordirland fanns det tortyrfall för några år sedan. Amnesty tillsatte en undersökningskommission för att reda ut anklagelserna om tortyr. Det ledde till att den engelska regeringen tog itu med problemet, och förhörsmetoderna med tortyr har nu försvunnit.

I Sverige har vi väl inget som kan kallas tortyr. Men finns det politiska

fångar här?

— Ja, enligt de definitioner på politiska fångar som Amnesty har, är faktiskt våra fängslade vapenvägrare politiska fångar. Det är flera hundra om året. Men inga Amnesty-grupper sysslar med fall inom det egna landet. Det är nödvändigt att ha sådana stadgar, därför att annars skulle sektioner i länder som Sydkorea och Indien inte kunna existera utan omedelbart bli förbjudna. De svenska vapenvägrarna sitter så kort tid att ingen grupp i utlandet skulle kunna adoptera dem, för de skulle hinna ut, innan adoptionsgruppens arbete ens hade kommit igång. De svenska vapenvägrarna kan ju inte på något sätt jämföras med de fångar som vi normalt arbetar med och som utsätts för förtryck av helt annat slag.

Hur är det, kommer Amnesty ut bra till allmänheten med sitt budskap?

— Vi har nu fått något av ett genombrott. Medlemsantalet har fördubblats på ett år. Tidigare har vi nog betraktats med litet misstänksamhet, ibland för att vi skulle vara vänstervridna, ibland för att vi skulle vara högeravridna, eftersom vi sysslar med politiska fångar i alla läger. Men nu har folk kanske börjat se att vi inte är så vridna.

Det är inte så mycket känt att ni ger ut en tidskrift.

— Det är väl en brist att vi inte tillräckligt har fått ut Amnesty-Bulletinen till människor utanför organisationen. Tidskriften har varit ett slags intern-bulletin. Och vi har kanske förut uppfattat oss själva alltför mycket som en organisation av sluten karaktär, där medlemmarna suttit i de olika grupperna och arbetat för fångar i stället för att också gå ut och vända sig till de många människorna, som t.ex. FNL-rörelsen gör.

Får ni god publicitet i massmedia?

— Ja, men jag är förvånad över att nyhetsmedia i Sverige inte mer utnyttjar vårt material. Amnesty har ju ett nät av kontakter över hela världen, t.ex. där det är konflikter, och vi har ofta mycket bra material, som en journalist med ganska ringa insats kan göra en fin ar-

Forts på sid 13

PARAPSYKOLOGI SOM VETENSKAP

I denna artikel ämnar jag diskutera en allmänt vedertagen utgångspunkt inom den parapsykologiska forskningen. Jag låter Nils Wiklund ge exempel på hur denna utgångspunkt kan formuleras. Att jag väljer Wiklunds formulering beror på att den stått i Sökaren tidigare i år.

Därefter låter jag J. B. Rhine illustrera vilka teoretiska konsekvenser denna utgångspunkt kan leda till. Att jag väljer Rhine beror dels på att han torde vara en av de mest kända och en av de mest framstående parapsykologiska forskarna i världen, dels på att jag kan citera ur en aktuell artikel av honom.

Slutligen tar jag upp Walter Levy som exempel på vilka praktiska (opraktiska?) konsekvenser utgångspunkten kan leda till. Varför jag väljer Levy kommer att framgå klart. Detta exempel är också aktuellt.

Innan jag börjar med själva diskussionen vill jag göra läsaren uppmärksam på två ting. För det första syftar min artikel inte till att på något sätt nedvärdera de här nämnda forskarna. Den läsare som tror det har kapitalt missförstått mig. För det andra måste jag i en kort artikel renodla problemet. Jag ser det som pedagogiskt riktigt att jag i detta sammanhang inte modifierar tankegången eller uttryckssättet. Därmed kan jag gå över till själva diskussionen.

I Sökaren nr 6/1974 har fil kand Nils Wiklund skrivit en utmärkt och mycket informativ artikel om "Det vetenskapliga studiet av psi". Vid universitetet i Lund har Wiklund i sina psykologiska och pedagogiska studier tagit upp parapsykologi. Bl. a. har han sammanställt en tämligen omfattande kandidatuppsats med titeln "Report on experiments

in precognition, psychokinesis, and clairvoyance".

Det finns en fras i Wiklunds artikel som jag vill närmare diskutera här. Han påstår att "en allvarlig invändning... mot parapsykologin är att den inte kan prestera ett enda upprepningsbart experiment..." Jag tror inte alls att det är en allvarlig invändning. Snarare tvärtom, vilket jag hoppas framgår av det följande.

Wiklunds påstående är inte en slutsats som han själv dragit på grund av sina studier utan ett slentrianmässigt upprepande av något som påståtts om och om igen av såväl parapsykologer som motståndare till parapsykologin.

Inom vetenskapsteorin skulle man kunna beteckna denna "sanning" som "sanning genom upprepning". När ett felaktigt eller obestyrkt påstående upprepats tillräckligt många gånger i vetenskapliga artiklar, i läroböcker och kommit in i uppslagsböcker, så får påståendet karaktär av absolut eller bergfast sanning, dvs ett sådant påstående kan eller bör inte ifrågasättas. Sådana "sanningar genom upprepning" är synnerligen svåra att upptäcka.

Jag har inte stött på någon parapsykolog som inte drömt om den dag då parapsykologin precis som fysiken, kemin osv kan göra sina försök upprepbara. Parapsykologerna menar att en av parapsykologins främsta uppgifter är att få fram det verkligt upprepningsbara experimentet.

När jag på ett möte i Sällskapet för parapsykologisk forskning, där Uri Geller diskuterades, vände mig mot den etablerade "sanningen" och sa att den dag parapsykologin vid behov kan demonstrera psykikinesi osv för parapsykologins motståndare,

den dagen upphör psykikinesi osv att vara en del av parapsykologin, så mottogs jag självfallet av kompakt oförstånd. Ett par personer yttrade sig och menade förstås att jag hade fel. (Berodde inte den stora entusiasmen många parapsykologer visade Geller på att de hoppades att han kommit med det upprepbara försöket?)

Avsaknaden av upprepbara försök är alltså enligt min mening inte en allvarlig brist hos parapsykologin utan en av dess förutsättningar.

Mitt påstående kan logiskt ses som en negation av en "etablerad sanning" och är därför lika litet som denna "etablerade sanning" deduktivt eller induktivt bevisat. Pragmatiskt tror jag likväl att mitt påstående är överlägset dess negation. Jag vill därför göra gällande att mitt påstående är pragmatiskt sant. I resten av denna artikel tar jag upp de pragmatiska konsekvenserna av den "etablerade sanningen" och söker förklara varför den skadar den parapsykologiska forskningen.

Rhine om fusk

J. B. Rhine har under rubriken "Security Versus Deception in Parapsychology" i marsnumret 1974 av Journal of Parapsychology tagit upp några problem inom den parapsykologiska forskningen. Jag skall här endast kommentera några påståenden ur den 23 sidor långa artikeln. Påståendena bryts ut ur sitt sammanhang men speglar ändå ganska bra grundinställningen hos parapsykologins nestor att parapsykologins dilemma är avsaknaden av demonstrerbara försök.

Rhine påpekar att fusk förekommit i alla tider (i alla vetenskaper)

men blivit allt ovanligare. Även inom parapsykologin har det blivit allt svårare att fuska. Det beror enligt Rhine på huvudsakligen tre faktorer:

- De som främst stod för fusket tidigare var paragnosterna eller medierna. Vetenskapsmännen har fått allt bättre apparatur och allt bättre kunskap att kontrollera paragnosterna. Detta slag av fusk har därför i det närmaste eliminerats.
- De parapsykologiska forskarna samarbetar mer och mer. Det har flera goda konsekvenser, bl.a. att de automatiskt blir varandras kontrollanter. Exempel på detta lämnas nedan.
- Allt finare apparatur används vid försöken. Särskilt viktigt är att mättningsresultaten registreras helt objektivt.

Angående apparaturen tillägger Rhine att den även kan användas för att dölja fusk ("...apparatus can sometimes also be used as a screen to conceal the trickery it was intended to prevent... Machines will not lie, but..."). Läsaren bör hålla denna kommentar i minnet.

Att fusk blivit ovanligt inom fysik, biologi, medicin och andra områden beror framför allt på att man vid behov kan kontrollera rapporters riktighet genom att upprepa försöken. ("Obviously the possibility of easy repetition of tests as a way to check up on a new claim offers the best protection against trickery in research.")

Parapsykologin är en av de samlade vetenskaperna och Rhine tänker sig att den dag de parapsykologiska försöken kan kontrolleras genom upprepning upphör fuskmöjligheten. Det lönar sig inte längre att fuska eftersom fusket förr eller senare måste upptäckas av andra forskare i kommande experiment.

Parapsykologin är enligt Rhine ett gott stycke på väg mot upprepbara försök. Som exempel nämner han de klärvoajensexperiment som han själv utfört och vilka senare upprepats av andra. Det finns dock forskare som inte lyckats göra om hans försök med positivt resultat. "There were also many who, for one reason or another, failed in their attempts to repeat the tests, a fact that means little because there are so many wrong ways to do it."

Enligt Rhines uppfattning misslyckades de därför att de inte gjort precis likadant som han. Av det Rhine säger kan man dra följande slutsats: Om dessa forskare, som fått

The Institute for Parapsychology, Durham, North Carolina, USA, professor Rhines berömda parapsykologiska institution. (Foto: Bertil Falk.)

negativa resultat, bara hade gjort rätt så skulle resultaten ha blivit positiva.

Vilka forskare är det då som enligt Rhine fuskar? Hans svar är belysande för det sätt han resonerar på. Bedragarna är "weaker minds" eller "weak characters", dvs svaga karaktärer, personer som är lätta att förleda. Många av dessa svagsinnade är duktiga forskare (... "able, clever people who need not have used trickery at all; they could surely have learned to do careful, effective testing"), vilka kunde ha gjort finfina försök om... Här lämnar Rhine ingen förklaring, men han tycks mena: Om de inte varit svaga i karaktären, ansvarslösa, så hade de inte fuskat. Därmed blir Rhines resonemang närmast nonsens. De i anden svaga fuskar därför att de är svaga i anden. Det beror inte på att de inte är klyftiga, inte på att de inte vet vad de skall göra, inte på att de inte skulle få goda resultat om de ville få det. Hur vet man då vilka som är svaga i anden? Jo, det förstår man av att de fuskar.

Rhine ger flera exempel på hur han från sin institution avskedat forskare som fuskat. Detta tillhör dock det förflutna. Nu (mars 1974) menar Rhine att man kan välja de parapsykologiska forskarna och då väljer man naturligtvis inte sådana som fuskar. ("Best of all, we have reached a stage at which we can actually look for and to a degree

choose the people we want in the field.")

Rhine har rätt i att det finns fler människor i dag än någonsin som är intresserade av att bedriva vetenskaplig forskning i parapsykologi, men det finns ingenting som hindrar att Rhine i sitt val plockar ut forskare som senare fuskar.

Rhine menar t.o.m. att fusk inte längre kan förekomma vid de främsta parapsykologiska institutionerna i världen. Förmodligen åsyftar han framför allt sin egen. ("...it is impossible for dishonesty to be implemented inside the well-organized psi laboratory today.") Tyvärr ger Rhine här uttryck mer för önsketänkande än för verklighet.

Rhine vill peka på två viktiga skillnader mellan parapsykologi och naturvetenskap. Som exempel på naturvetenskap tar han kemi. Rhine påstår att det är svårare att genomföra ett parapsykologiskt experiment än ett kemiskt sådant. Allmänt sett har Rhine säkert rätt, men det är inte en viktig skillnad. Vissa försök både inom och mellan vetenskaper är svårare att genomföra än andra försök. Rhine pekar inte på någon artskillnad utan på en gradskillnad.

Den andra skillnaden han drar upp är antalet forskare. Det finns många gånger fler kemister än parapsykologer. Rhine har rätt, men inte heller här pekar han på en artskillnad utan på en gradskillnad.

Dessa två skillnader gör Rhine till premisser i en slutsats: Parapsykologen skall göra sina försök så att de lätt kan upprepas av andra. ("If from the start he (parapsykologen) recognizes independent confirmation to be an essential part of his own goal, he will be able to do much to aid and insure such replication.") Detta är ingen logisk slutsats av premisserna. Det är bara ett upprepande av den idé som genomsyrar hela Rhines uppsats: Parapsykologen skall sträva efter att få fram upprepbara försök.

Innan det upprepbara försöket kommit fram skall enligt Rhine alla experiment inom parapsykologin betraktas som förstudier. ("...in parapsychology any new piece of work should be taken as almost a sort of pilot research.") Det är alltså upprepningen av försöket som skall ge det legitimitet. "...it is more than ordinarily important for another laboratory to repeat it with adequate success. This then will complete the project as a sufficiently effective research contribution."

Inom kemi kan man göra försök i ett gammalt, fallfärdigt hus om man tror att ändringar i luftfuktighet, temperatur, lukt, drag m.m. inte påverkar försöket. Skulle man senare misstänka att t.ex. luftfuktigheten möjligen haft inverkan på försöket, så behöver man bara göra om det med denna faktor under kontroll. Då kan man om man så vill kalla det första försöket en förstudie och det senare det slutliga genomförandet.

På samma sätt vill Rhine alltså resonera när det gäller parapsykologi. Jag tror det är felaktigt.

En förstudie i parapsykologi kan man göra för att pröva ut material och metod. När man sedan genomför det regelrätta försöket måste det vara i detalj genomtänkt. Ingenting får lämnas åt slumpen. Alla tänkbara faktorer måste hållas under kontroll. Försöket kan sedan i princip varken bekräftas eller vederläggas av senare försök. Rhines och min ståndpunkt är således oförenliga.

Hela Rhines resonemang ger intryck av en person som skyller ifrån sig. (Obs. att jag säger att det är det intryck man kan få, inte att så är det verkliga förhållandet.) Att fusket skulle kunna härledas till etablerade parapsykologers grundsyn på sin vetenskap är naturligtvis helt främmande för de forskare som tänker på samma sätt som Rhine i dessa frågor. Ändå är det just något sådant jag här påstår. Förklaringar

av slaget "lätteledda, svaga karaktärer" menar jag är skenförklaringar därför att de inte löser några problem. Visserligen skulle jag kunna godta karaktären som något slags inskjuten variabel, men ett sådant resonemang lämnar jag här helt åt sidan för att inte onödigtvis komplicera framställningen.

I stället för Rhines förklaring vill jag ha en pragmatisk förklaring av hela sammanhanget, en förklaring som ger möjlighet till lösning.

En förändring av grundåskådningen inom parapsykologin måste till. Trycket på forskarna inom parapsykologin att komma fram med reproducerbara experiment måste upphöra. Inte främst därför att vi därmed minskar fuskfrekvensen utan för att tanken på upprepbara försök är väsensfrämmande för parapsykologin. Men en följdföreteelse blir att goda parapsykologiska forskare inte förleds att fuska.

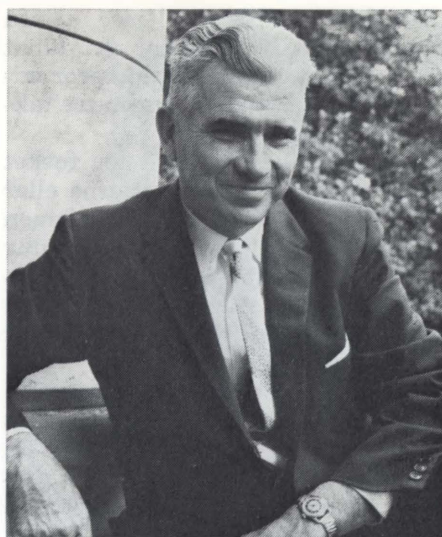
Forskningen inom parapsykologin bör utökas och intensifieras. Fusk inom parapsykologin har blivit sällsynt. När den parapsykologiska forskningen grundats på sunda principer kommer den att bli än effektivare och fusk kommer att i praktiken upphöra helt.

Rhines efterträdare fuskade

Walter J. Levy, Jr., heter en ung mycket framgångsrik forskare inom parapsykologin. Kanske han i augusti 1974 vid 26 års ålder upphörde att vara en framgångsrik forskare. Det är omöjligt att säga efter som detta skrives i augusti 1974.

I nr 1/1971 av Journal of Parapsychology lät Levy tillsammans med Allen Mayo, Eve André och Anita McRae publicera en artikel betitlad "Repetition of the French precognition experiments with mice".

Som framgår av titeln gjorde de fyra ungdomarna om ett försök som utförts i Frankrike. Vårt att lägga märke till i detta sammanhang är att de två franska biologerna i fråga publicerar sina parapsykologiska arbeten under pseudonym. Naturligtvis gör de det för att de inte vill utsätta sig för risken att deras parapsykologiska intresse på något sätt skall hindra dem i deras karriär inom biologin. Fördomsfulla forskare finns ju inom alla vetenskaper i alla länder. Men kanske det också ger de två fransmännen en viss

Professor J. B. Rhine

handlingsfrihet inom parapsykologin. Kanske behöver man inte känna samma press när man skriver under pseudonym som när man skriver under sitt riktiga namn. Strax blir det klart för läsaren varför jag gjort denna utvikning om tryck inom forskningen.

Efter den ovan nämnda artikeln har Levy återkommit allt oftare i Journal of Parapsychology, i början som medförfattare, senare som ensam författare. I de fyra numren 1973 hade han sex artiklar införda. En var han ensam författare till. 1974 har i skrivande stund endast första numret utkommit. Där är Levy ensam författare till en artikel. Vid sidan av artiklarna skriver Levy recensioner i tidskriften.

Är det inte underbart med en ung forskare som får så fina resultat, som blir den utan jämförelse mest produktiva i den mest kända parapsykologiska tidskriften i världen? Är han inte på väg mot det upprepningsbara försöket? Jovisst, nog tycktes det så.

Walter Levy kom till Institute for Parapsychology i Durham, North Carolina, USA, sommaren 1969. Han var medicine studerande och sysslade med parapsykologi på fritid och ferier. 1973 utexaminerades han som medicine doktor vid Medical College of Georgia. Dr J. B. Rhine, grundläggare och chef för det parapsykologiska institutet i Durham, anställde Levy som forskare på heltid. Vad skulle inte Levy kunna uträtta när han verkligen fick ägna sig åt parapsykologi? Han hade ju åstadkommit så mycket på sin fritid. Snart blev Levy också chefsforskare vid institutet och Rhines självskrivna efterträdare.

Levy fortsatte bl.a. sina djurförsök med prekognition och psykokinesi. I maj 1974 lade en av Levys assistenter märke till att Levy sysslade onödigt mycket med registreringsapparaturen, som helt automatiskt noterade resultaten. Sådan mätningsskylt används för att mänskliga misstag i möjligaste mån skall undvikas. Tre assistenter vid institutet bestämde sig nu för att närmare kontrollera det hela. Utan att Levy visste om det kopplades vid sidan om hans mätningsskylt in annan apparatur som parallellt mätte resultaten. Utan att Levy lade märke till något bevakades alla hans rörelser i laboratoriet och snart kunde assistenterna se att Levy manipulerade mätningsskylten så att resultaten ur parapsykologisk synvinkel blev positivt signifikanta. På assistenternas apparatur blev resultaten endast slumpmässiga, alltså det man kunde förvänta sig.

Levy erkände inför Rhine att han fuskat och tvingades avsäga sig sin befattning. Här har vi således återigen det som så många gånger drabbat parapsykologin: frisering av resultaten, fusk. Levy blev en i raden av avskedade forskare.

Varför fuskade Levy? Svaret, som han själv givit, är mycket enkelt och i hög grad trovärdigt. Efter att ha genomfört ett femtontal regelrätta undersökningar upphörde de positiva resultaten att infinna sig. Han kände en allt starkare press att få fram positiva resultat. Alla förväntade sig att Levy skulle prestera fler givande artiklar för tidskrifter och fler rapporter för parapsykologiska kongresser. Också Levy själv tyckte att han måste komma med positiva resultat. Han ställde alltså samma krav på sig själv som andra gjorde. Levy höll ju på att närma sig det reproducerbara experimentet. Han gav efter för pressen.

Efter avslöjandet har Rhine förklarat att alla Levys försök måste betraktas som suspekta innan de kunnat upprepas av andra forskare. Rhines tankegång är således: Efter som Levy fuskade i sina senare försök, så är det troligt att han fuskade i sina tidigare. Ja, det är riktigt tänkt om det gällt kemi. Men nu gäller det parapsykologi och där är försöken inte upprepbara. Inom parapsykologi måste varje försök bedömas för sig. Man kan inte dra slutsatser från ett försök till ett annat. Att man fuskar i ett försök innebär inte att man fuskar i ett annat. Det är till och med troligare att

Levy fick genuint positiva resultat i början av sin parapsykologiska karriär än att han fuskade. Om en medicine studerande med intresse för parapsykologi får negativa resultat i sina försök, så skulle han väl inte fortsätta med att ägna sin fritid åt att göra ohederliga experiment. Han hade då inget tryck på sig att få fram vissa resultat. Hade han misslyckats så skulle han väl ha ryckt på axlarna och mer gått in för sina betungande medicinska studier eller tagit upp en annan mer givande verksamhet.

En etablerad forskare, t.o.m. chefsforskare vid det främsta institutet av sitt slag i världen, har däremot ett helt annat tryck på sig att få fram önskvärda resultat.

I stället för att sträva efter det upprepbara försöket borde man inom parapsykologin en gång för alla slå fast att prekognition, psykokinesi o.s.v. inte kan efter forskarens eget fria val demonstreras. Att fordra av de parapsykologiska forskarna att ständigt komma med positiva resultat är skadligt för parapsykologin. Det leder bl.a. till att fusk förekommer. I stället borde parapsykologerna godta att prekognitiv förmåga, psykokinetisk förmåga osv är cyklisk, att förmågan kommer och går. När en forskare gjort en rad lyckade försök, bör han vara inställd på att de positiva resultaten snart kommer att upphöra. Det är när någon forskare börjar få en ovanligt lång serie lyckade försök som man skall bli misstänksam. Då är det kanske inte något parapsykologiskt fenomen som föreligger. Kanske är det då fråga om fusk.

Ju förr parapsykologerna kan komma ifrån tankegången om det upprepbara försökets välsignelser och i stället inse dess förbannelser, dess snarare kommer parapsykologin att få en pragmatisk bas att utveckla en behövlig vetenskaplig teori och terminologi på.

Är det ändå inte parapsykologins motståndare som förlett parapsykologerna att tro på nyttan av reproducerbara experiment? Är inte denna tro ett av hindren till att man inom parapsykologin ännu inte kunat utarbeta en fullt godtagbar teori som omfattar och ger tentativa förklaringar till alla parapsykologiska fenomen?

Det är inte Levy som skall sättas på de anklagades bänk utan det är parapsykologerna som slentrianmässigt upprepar den etablerade "sanningen" att "en allvarlig invändning... mot parapsykologin är att

den inte kan prestera ett enda upprepningsbart experiment". Parapsykologerna måste snart trampa ur barnskorna och stå på egna ben. Parapsykologin kan inte bygga på normer som gäller för andra vetenskaper. Parapsykologins egenart måste accepteras av parapsykologerna och de normer som gäller parapsykologin måste slås fast och formuleras.

Anm. Artikelförfattaren, fil. dr Rolf Ejevegård, är ordförande i Sällskapet för Parapsykologisk Forskning.

AMNESTY

Forts

tikel av. Men även när vi direkt vänder oss till nyhetsmedia och talar om att vi har ett material, eller när vi delar ut det, så är intresset inte stort. Det är först under senaste året i samband med händelserna i Chile, där det blev så uppenbart att Amnesty hade informationer som inte fanns någon annanstans, som det har skett en vändning.

Det finns ju en hel del känt folk med i Amnesty. Har inte Hasse och Tage gjort mycket för organisationen?

— De har gjort ett jättejobb! De hade en hel revy, "Oh, vilken härlig fred!", som gick väldigt bra och där hela nettot skänktes till Amnesty och blev grundvalen till en fond, som sedan haft mycket stor betydelse.

Finns det personer från alla de större politiska partierna inom Amnesty?

— Ja, och det är vi mycket glada för. I den grupp som jag själv tillhör, råkar jag veta att vi har representanter för alla fem riksdagspartierna. Men vi frågar aldrig efter var medlemmarna hör hemma politiskt, så i allmänhet vet jag det inte alls. Jag skulle tro att socialdemokraterna och Vpk är något överrepresenterade inom den svenska sektionen, men det förhållandet borde snarast vara en sporre för de borgegerliga — varför skall det mest vara vänsterfolk som är intresserade av de mänskliga rättigheterna?

Var står du själv politiskt?

— Jag är inte partimedlem någonstans, men har i flera år suttit som arbetarkommunens representant i skolstyrelsen.

Anm. Adressen till Svenska sektionen av Amnesty International är Barnhusgatan 4, 111 23 Stockholm. Tel. 08/10 64 59.

PSI HOS DJUR

Av Sven Rosén

Förekommer psi hos djur? (Psi = att paranormalt uppfatta eller påverka omgivningen.) Den frågan har på senare år tilldragit sig allt större intresse. Inte minst har den satts i samband med det utvecklingshistoriska perspektivet: i vilken ända av evolutionen skall psi egentligen inplaceras? Är psi hos oss människor bara en kvarleva från ett tidigare skede av utvecklingen och på väg att helt försvinna? I så fall kunde man kanske vänta psi-manifestationer i högre grad hos djur än hos människor. Eller är psi en förmåga under utveckling som hör framtiden till? Ja, då borde kanske psi vara sämre utvecklad hos djuren. — Det kan förstås invändas att alla djurarter måste ses som slutprodukter i **egna** utvecklingskedjor, varifrån inte slutsatser hur som helst kan dras till människan — men det har inte nämnvärt hejdat spekulationsflödet. För professor J. B. Rhine har frågan om psi hos djur stort intresse. Han menar att psi är en utanförsinlig, okroppslig förmåga, mer utmärkande för livet självt (allt som lever) än för någon enskild levande organism, dvs, psi är en egenskap hos "själen" och inte hos kroppen (och har därför inte något med evolutionen att göra). Om Rhines uppfattning är riktig, borde kanske psi-förmågan hos djur och människor vara likvärdig.

Telepati?

Bland de första systematiska experiment som har ägnats problemet psi hos djur var de som utfördes i Moskva under seklets första och andra decennium; en cirkusdressör vid namn Vladimir Durov var deras upphov och ursprunglige ledare. Han hade kommit att intressera sig för telepati ("tankeläsning") vilket var på modet just då, och trodde att det i hjärnan fanns något organ som, analogt med radiokommunikation, sände ut "hjärnstrålning" på vissa våglängder, vilka han dock förgäves sökte att experimentellt lokalisera. Telepatiförsöken utförde han till största delen med hundar, som han ansåg var utomordentliga

försöksobjekt, villiga, intelligent och oerhört känsliga för "hjärnstrålning" — "mediala" skulle man kanske kunna säga. Och han bör nog ha varit "medial" själv också, Durov, ty experimenten blev, åtminstone när det gällde att **demonstrera** telepati, ovanligt framgångsrika.

På 1910-talet tog han kontakt med psykologen Vladimir Bechtere, professor i psykiatri och nervpatologi i Petersburg, och lät denne ta hand om och undersöka de märkliga jockarna, vilkas telepatiska färdigheter Durov nu menade sig ha uppnått till fulländning.

Två hundar testades, en St Bernard och en foxterrier; båda var dresserade cirkushundar, som kunde göra konster. Försöken gick ut på att telepatiskt befalla hundarna att utföra vissa uppgifter som inte hade överenskommit i förväg. När hundarna klarade uppgifterna, togs det som tecken på att de hade "läst" sina uppdragsgivares tankar. Samtidigt vidtogs naturligtvis kontrollåtgärder för att eliminera fusk eller "sensory cues" (sinnesledtrådar). För att utesluta möjligheten av hemliga dressyrtecken tilläts t.ex. Durov sällan att själv närvara vid försöken; dessa utfördes i stället av professorn själv, ensam eller tillsammans med någon medarbetare.

Ett experiment kunde tillgå på följande sätt. Först bestämde sig professorn för vilken uppgift han ämnade ge hunden. (Det kunde t.ex. vara att hämta en boll bland en massa andra småprylar under ett bord i ett angränsande rum.) Uppgiften antecknades därefter noggrant i ett protokoll, som eventuellt överlämnades till en kontrollant, men den meddelades inte någon, förrän försöket var avslutat.

Därpå följde den "magiska" delen av förloppet. Enligt en scenisk ritual, som professorn övertagit från Durov, höll han hundens huvud i ett fast grepp mellan sina händer, som för att symboliskt framställa för den att den nu var underkastad hans vilja. Därefter koncentrerade han sig på den uppgift som han ville att hunden skulle utföra. Han

sökte i tankarna göra sig så konkreta föreställningar om den som möjligt, samtidigt som han såg djuret djupt i ögonen och i fantasin försökte att mentalt "flytta över" sina egna tankebilder till djuret. Inte ett ord yttrades under denna ceremoni. När han såg att hunden blev orolig, tog han det som ett tecken på att den hade fattat uppgiften. Föresatsen var nu att den utan ytterligare hjälp skulle utföra vad som hade blivit den telepatiskt förelagt.

Inte minst till Bechtere **egen** förvåning blev dessa försök mycket framgångsrika, och hundarna lyckades ofta klara av även de svåraste uppgifter. Att enbart med tankens hjälp förmå djuren att utföra så komplicerade uppdrag som att springa in i ett angränsande rum, hoppa upp på en stol, därifrån till ett bord samt slutligen med största aktsamhet beröra ett på väggen invid bordet hängande porträtt med ena framtassen var t.ex. ingen omöjlighet.

Bechtere fann så småningom att det var möjligt att med tanken påverka hundarna även över ett visst avstånd, och i sina mest övertygande experiment sökte han, stundom med god framgång, överbringa telepatiska budskap även utan att själv vara närvarande hos djuren. En kollega, som inte kände till vilken uppgift hundarna fått, fick då sköta huvudfasthållningsceremonin samt hålla reda på och nogsamt notera allt vad hundarna därefter företog sig.

Bechtere, som var materialist, gjorde sitt bästa för att finna en naturlig förklaring på fenomenet. Eftersom han trodde att de oväntade resultaten var att tillskriva någon form av strålning eller "radiovågor", laborerade han med olika avskärmningsanordningar, men utan framgång: de telepatiska "hjärnradio-sändningarna" tycktes krångla sig igenom även de värsta hinder.

Professorn fortsatte experimenten också med andra hundar, som inte var tränade vid en cirkus, och nådde samma eller liknande resultat. Det verkar faktiskt, om man nu skall tro dessa uppgifter, som om hundar skulle besitta "mediala" anlag som kan utvecklas till en nästan kuslig perfektion. Jag har sett flera uppgifter som tycks bekräfta detta antagande. Men det skall viligt erkännas att inte alla som har sökt återupprepa Bechtere's försök anser sig ha lyckats lika bra — inte ens tillnärmelsevis. Det är väl f.ö.

ett ganska rimligt antagande att inte alla hundar, eller experimentatorer, besitter samma goda förmåga att demonstrera ESP.

Klärvoajans?

De ryska hundförsöken nådde aldrig på sin tid någon större uppmärksamhet, vilket bl.a. kan ha berott på svårigheten att förse resultaten med exakta siffervärden. Hur skulle slumpens roll bedömas? Hur mäta sannolikheten? År 1952 genomförde den lettiske parapsykologen dr Karlis Osis vid Parapsykologiska Laboratoriet i Duke ett antal liknande försöksserier, men nu med beaktande av dessa synpunkter. Av praktiska skäl valde han kattungar i stället för hundar, som tydligen skulle ha varit svårare att handskas med i ett laboratorium. Först testade han katternas telepatiska förmåga. Försöken tillgick så att han vid varje måltid ställde katterna i valet mellan två fyllda mat-skålar — båda skålarna innehöll likvärdig föda, så ur djurens synpunkt måste det ha varit likgiltigt vilken skål de valde — samt att han vid varje val telepatiskt sökte påverka dem att välja en särskild av de båda skålarna — **vilken** skål det var utsågs från gång till gång genom ett slumpförfarande. Sannolikheten var alltså lätt att beräkna. Vore slumpen allenarådande skulle katterna välja den utsedda skålen i ungefär 50 procent av fallen.

Men resultatet blev annorlunda. Med fyra katter nåddes efter 900 försök totalt 539 träffar (+89), vilket ger $P = 0,000\,000\,004$, dvs. oddsen **mot** att det skulle röra sig om ett slumpresultat är fyra på en miljard!*) Tyvärr lyckades det inte att behålla dessa vackra siffror hela försöksserien igenom. Med hela serien (1700 försök) avverkad var slumpavvikelsen +72, vilket ger $P = 0,0005$. Det innebär att resultatet i alla fall var tillräckligt gott för att endast böra inträffa slumpmässigt c:a 5 ggr på 10 000 försöksserier, vilket onekligen tyder på telepati. Nästa steg gällde att utesluta experimentatorns roll och enbart testa katternas egen eventuella ESP-förmåga.

Bl.a. genomfördes följande experiment. Katterna placerades en i taget i en sluten gång vid vars bortre ända två matskålar fanns utplacerade. De båda skålarna var dock åtskilda från varandra med en skiljevägg. Den ena skålen innehöll mat, den andra var tom. Men vilken som var vilket bestämdes slumpmässigt

DIKT

av Signe Stibe

...

and no one shall work for money
and no one shall work for fame
but each for the joy of working...

Kipling

Arbetets glädje är död
stäng in dig i en ishydda
lär dig frysa

Värmen är slut på jorden
byråkratien har segrat
allt bestäms över våra huvuden

Vi är inte med längre
vi är utanför
du
jag
var och en
som bara ville

arbetets glädje

och ingen, vare sig katt eller experimentator, var kunnig om det rätta förhållandet. Självklart förvissade man sig om att inga naturliga ledtrådar kunde vara katterna till hjälp. Skålarna var t.ex. övertäckta, maten luktlös och dessutom blåstes en kraftig vind ut från gångtunneln för att hindra ev. vittring från att tränga in. Experimentatorerna själva satt dolda bakom skärmar. För katterna gällde det alltså att gissa rätt. Och liksom tidigare borde de slumpmässigt endast ha framgång vid c:a hälften av gissningarna.

Men inte heller nu gynnades nollhypotesen. På 340 försök gissade katterna rätt i 194 fall, vilket är en signifikant avvikelse. ($P = 0,009$) Samtidigt genomfördes 300 parallellförsök i vilka man så mycket som möjligt sökte försämrare katternas psykiska utgångsläge; man irriterade dem på allehanda sätt, klappade dem mothårs, tvingade dem att nosa på något illaluktande e.d. Det visade sig att katterna vid dessa försök faktiskt nådde sämre resultat

än vad slumpen skulle förvänta ("psi-missing") även om den negativa avvikelsen inte var så stor att den betraktades som signifikant. Däremot var skillnaden mellan dessa resultat och de resultat som katterna uppnådde då de var på gott humör tämligen iögonenfallande.

En intressant iakttagelse var att man vid försöken erhöll ganska stora individuella prestationsskillnader. Sex katter deltog, och ett par av dem lyckades genomgående bättre än de övriga. Den bästa kattens resultat var sådant att sannolikheten för att det skulle bero av slumpen kunde uppskattas till endast två promille. ($P = 0,002$) Dr Osis' slutsats blev att klärvoajans var den mest troliga förklaringen till de konstaterade avvikelserna.

Prekognition?

För skeptikern kvarstår förstas dilemmat: Vilket är mest sannolikt, att ESP finns eller att inte alla sinnesledtrådar kunnat elimineras? De därför mest betydelsefulla para-

psykologiska djurförsök som hittills utförts publicerades år 1968 av två franska biologer, Pierre Duval och Evelyn Montredon. Namnen är pseudonymer; bakom dem döljer sig två vetenskapsmän, vilka av yrkes-skal föredragit att uppträda anonymt: I rationalismens hemland Frankrike finns det ännu starka fördomar mot parapsykologin.

Vad fransmännen ville undersöka var om det gick att fastställa ESP hos djur även då alla möjligheter till mänsklig inverkan på resultatet var uteslutna.

Experimenten, som i förbigående sagt är de första helt automatiska försök av detta slag som någonsin gjorts, tillgick på följande sätt: De båda forskarna lät tillverka en bur, som var uppdelad i två halvor mellan vilka dock sänkades avskärmning, så att de försöksdjur — man använde sig av möss — som placerades i burens lätt kunde springa över från den ena burhalvan till den andra. Golvet i de båda burhalvorna kopplades till var sin strömkrets så att en lätt elektrisk stöt med vissa intervaller kunde sändas genom golvet i antingen den ena eller den andra halvan av burens. Vilken halva som skulle bli elektrifierad utsågs helt slumpmässigt av en automatisk väljare som anslutits till strömkretsarna.

En mus som placerats i burens kunde alltså, förutsatt att det var en slug mus, ha vissa möjligheter att ana sig till när elchocken skulle komma (om den kom med jämna mellanrum) men inte var, dvs. i vilken halva av burens den var att förvänta. Och detta var förutsättningen för experimentet. För att undgå de obehagliga stötarna gällde det för mössen att gissa rätt, dvs. att placera sig själva i den halva av burens som inte skulle komma att elektrifieras. Och eftersom inga människor aktivt deltog i dessa försök och alla data registrerades helt automatiskt, borde provet kunna räknas som ett "vattentätt" prekognitionstest. C:a hälften av försöken utfördes dessutom i all stillhet mitt i natten, när samtliga experimentatorer låg hemma och sov, obekymrade om vilka resultat som den helautomatiska apparaturen registrerade.

De resultat som erhöles måste därför betraktas som mycket anmärkningsvärda. I 612 försök lyckades mössen undvika att chockas i 359 fall, vilket är 53 gånger mer än vad slumpen gör antagligt. Sannolikheten för att det skulle röra sig om ett slumpresultat är sålunda mindre

än en promille. ($P < 0,001$)

Sedan 1968 har de franska försöken upprepats ett antal gånger, bl.a. av ett forskarlag vid Dukeuniversitetet i Durham, och de båda fransmännen har också själva följt upp med ytterligare experiment. Under fyra försöksperioder 1968—71 utfördes över 14 000 dylika försök, och vid samtliga försöksserier uppnåddes signifikanta resultat tydande på prekognition, resultat som alltså torde vara mycket svåra att förklara med någon annan hypotes. — Kanske har parapsykologin i och med detta funnit sitt första verkligt återupprepningsbara experiment?

Det känns emellertid egendomligt att konstatera att just den paranormala förmögenhet, prekognition eller förutvetande om framtiden, som förnuftet har svårast att förlikas sig med, tillika är den som ur metodisk experimentell synpunkt är den lättaste att påvisa, medan t.ex. existensen av telepati, utan någon bakomliggande, förklarande teori lär vara omöjlig att experimentellt be-

visa. Detta beror på att telepati är svårast att se isolerat från andra fenomen, vilket inte hindrar att s.k. telepatitest brukar ge mer beviskraftiga siffervärden. När Duval och Montredon t.ex. förvandlade prekognitionstesten till ett telepatitest, visade sig mössens möjligheter att klara sig undan elchocken öka markant — nästan som om två viljors paranormala förmåga riktade mot samma mål skulle innebära någon slags fördubbling av psi-effekten.

*) P: Beteckning för statistisk sannolikhet (probability). Sannolikhetsvärdena uttrycks i bråk i intervallet 0—1, där noll anger omöjlighet och ett nödvändighet. $P = 0,5$ betyder således att sannolikheten för att en företeelse skall inträffa är femtio på hundra; $P = 0,05$ betyder att sannolikheten är fem på hundra, osv.

Källor: The Journal of Parapsychology från 1949 och framåt.

NYA BÖCKER FRÅN NYBLOMS

Andrew Tomas: VI VAR INTE FÖRST — forntidens vetenskap i ny belysning.

En bok om penicillin före Fleming, flygplan före bröderna Wright, månresor före Apolloförsöken, atomteorier före Rutherford, elektriska batterier före Volta, alkemi och mycket annat.

C:a pris inb. kr. 44:—.

Gerhard Gadow: OLÖSTA FORNTIDSGÄTOR — en kritisk granskning av Erich von Dänikens källor.

Gadow anser inte att Däniken är vare sig originell eller vetenskapligt tillförlitlig och bevisar i sin bok genom jämförelser av text och källor hur diskutabla de flesta av Dänikens påståenden är.

C:a pris hft. kr. 23:—.

Daniel Cohen: VODOO, HÄXOR OCH DJÄVULSDYRKAN.

Boken ger en klar bild av hur svartkonst och urgammal terror moderniserats och berättar om intresset för häxeri och satanism i dagens samhälle, om urgamla och moderna hemliga sällskap och om de profeter som ser domedagen nalkas.

C:a pris inb. kr. 37:—.

OCH SÅ FÖRSTÅS

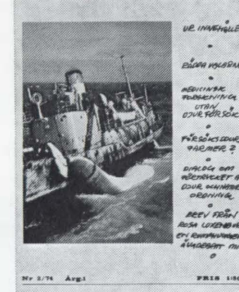
HENRY KJELLSONS: FORNTIDENS TEKNIK och FÖRSVUNNEN TEKNIK I bokhandeln eller direkt från

Nybloms Förlag

Box 154, 751 04 Uppsala

LÄST OCH KLIPPT

DJURFRONT

I Djurfront nr 2 diskuteras i en ledande artikel frågan om eventuella djurfarmer för uppfödning av försöksdjur åt forskningen. Många har reagerat mot att vetenskapliga institutioner köper djur från skumma försäljare — inte sällan är djuren stulna eller har förvärvats genom osanna uppgifter till de ursprungliga ägarna. Genom djurfarmer, kanske i samhällets regi, skulle man komma ifrån det moraliskt anstötliga i det nuvarande systemet. Men tidskriften tycker inte om idén med försöksdjursfarmer.

"Det mesta man uppnår med försöksdjursuppfödning är sannolikt att människor skyddas mot oron för den egna hunden och katten. För djuren blir det snarare en skillnad till det sämre. De skulle reduceras till mekaniskt hanterade produktionsfaktorer. Deras situation skulle bli lik de moderna slaktdjurens.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte finns någon bra lösning av problemet med anskaffning av försöksdjur. Den enda acceptabla lösningen är att man slutar plåga och döda djur i experiment."

I samma nummer av Djurfront är Roger Fjellström inne på tanken att uppfödning av djur för föda åt människor innebär slöseri med jordens tillgångar.

"Uppfödning av slaktdjur är i själva verket ett enormt slöseri med protein. Djuren ges växtprotein som människor skulle kunna tillgodogöra sig direkt. I omvandlingen från växtprotein till animalieprotein försvinner i genomsnitt så mycket som 9/10. För nötkött får man bara ut 1/20!

Den rika världens köttvanor gör att hungersnöden permanenteras.

Gick vi över till vegetabilisk kost skulle svält inte behöva vara något problem.

Tvärtemot vad vi vanligen tror sammanfaller alltså solidaritet med människor och med djur på ett lyckligt sätt."

Per-Erik Pärpe är kolumnist i Tidskrift för Hälsa. I nr 7—8 i år skriver han om cancerhotet bl.a.:

"Var femte svensk dör i cancer och det kommer säkert inte att dröja förrän än fler faller offer för denna hemska sjukdom. Ja, fråga är om inte alla som lever på det vanliga tokiga sättet småningom blir cancerfall, om de inte dör dessförinnan av andra sjukdomar."

Pärpe citerar "en berömd medicinsk auktoritet", professor Werner Kollath, som uttalat att "den som lever osunt och på felaktig kost grundlägger genom hela livet sin cancer. Den som sålunda vill undgå cancer måste leva hälsosamt."

"Det har för mej länge varit självklart, att den mot våra biologiska livsförutsättningar stridande konsumtionen (mat, dryck, tobak, socker m m) som den 'civiliserade' människan kommit in på av olika skäl, främst okunnighet och dumhet, innebär en så enorm, onaturlig påfrestning på hennes matsmältningsorgan och celler över huvud, att dessa till slut måste göra uppror, bli fiender. Precis som folkgrupper på olika håll i världen tvingas till revolt, när de tillräckligt länge presats ner av olidliga förhållanden."

Läs Hälsa! Adressen är Box 1, 181 21 Lidingö 1.

Björn Gillbergs ledare i Miljö o Framtid nr 5 är rubricerad "Specialisten — ett hot mot demokratin".

"Den snabba utvecklingen under de senaste årtiondena har lett till att de folkvalda maktavarna, i allt större utsträckning, kommit att lita på experterna. Denna utveckling innebär givetvis ett hot mot den traditionella demokratin och man kan i en inte alltför avlägsen framtid ana en samhällsform där politikernas beslut inte styrs av väljarnas värderingar utan av experternas uppfattningar. Vi tycks vara på väg mot ett expertstyrt och föga demokratiskt samhälle."

"Vi har i det här landet förlitat oss alldeles för länge på experterna. Trots dessa är ju t ex många vattendrag så starkt förorenade av kvicksilver att fisken är oätbar, vattentäkterna är på sina håll, trots lantbruksexpertisens existens, så förorenade av nitrat från konstgödsel att vattnet är hälsovådligt och livsmedel innehåller, trots experterna, tillsatser som bevisligen kan orsaka sjukdomar hos många människor, t ex allergier."

Nu kan den beställas, 3:e upplagan av forskargruppen Association I.I.C:s

BLI EFFEKTIV

korrespondenskurs i praktisk psykologi.

Den lär Dig betydelsen av positivt tänkande och hur Du kan bli mera effektiv samtidigt som Du blir mera avspänd och harmonisk. Den lär Dig även att utveckla latent anlag och att använda "datorn i Ditt inre"...

Ett "psyko-kosmetiskt" supplement medföljer gratis till alla damer.

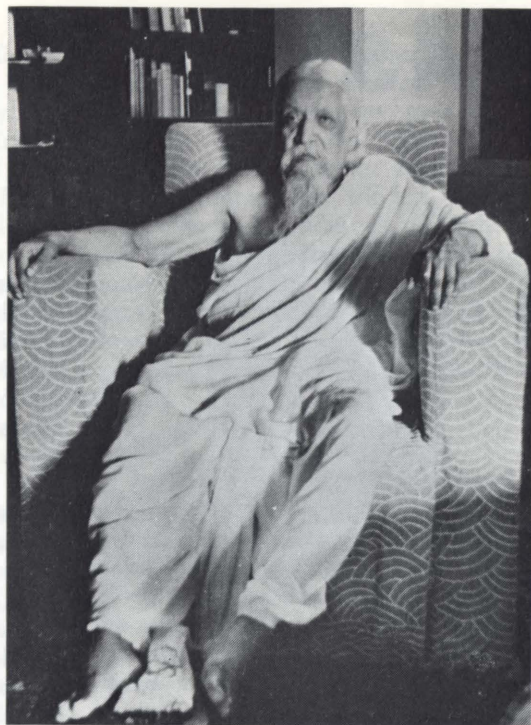
Begär prospekt redan idag (sändes kostnadsfritt):

ARO-SOL FÖRLAGET AB
Box 23028,
104 35 Stockholm 23.

Karl Christiansen:

DE HELIGA — vet de mer än vi andra?

Sri Aurobindo

Några människor har den speciella förmågan att de vet mer om framtiden än vi andra. Visserligen fungerar den ojämnt och är inte något att lita på, men det händer att folk med sådana "profetiska" anlag får intuitiva glimtar av något som inte låter sig förutberäknas, och att detta sedan inträffar efter en kortare eller längre tids förlopp. Det finns alltför många väldokumenterade fall av prekognition för att det skall kunna resas rimliga tvivel på fenomenets existens.

De allra flesta som gjort sig gällande på detta område är för övrigt helt vanliga människor. Den prekognitiva förmågan har ingenting att göra med om de tillhör en bestämd trosriktning, lever i celibat, är vegetarianer eller på annat sätt skiljer sig från mänskligheten i övrigt. Men det ligger ju nära till hands att tro att människor med ett särskilt starkt gudsförhållande också har del i det "Gud" vet om framtiden — och om andra ting som det är svårt att få reda på. Profeterna t.ex. ansågs ju ha varit direkt inspirerade av Gud, när de tillkännagav vad som skulle ske om... Och givetvis är man särskilt böjd att anta pålitlig prekognitiv förmåga hos de utvalda som kallas Guds söner, avatarer osv.

Det märkvärdiga är dock att just dessa människor (eller övermänniskor) kan ta ganska grundligt miste — trots sin direkta linje till Vår Herre. Det för oss mest närliggande

exemplet är Jesus Kristus. Enligt evangelierna hävdade han att världens undergång var nära förestående. Vi kan utgå från att det är något som han verkligen har sagt. Hela den urkristna menigheten levde ju i förvisningen om att domens dag kunde komma när som helst, och det är helt otänkbart att en påvisat felaktig profetia kunnat tas upp i texterna vid den sena tidpunkt, när dessa blev nedtecknade — med mindre än att profetian som en fast del ingick i det ursprungliga materialet.

Jesus Kristus tog alltså fel. Och detta skedde på ett särskilt gravrande sätt, eftersom han var son till en Gud som har hela universum (eller i varje fall solsystemet) under så absolut kontroll att, som han sa, inte en sparv faller till marken utan att det är Guds vilja. Just mot bakgrunden av detta totalitära gudsbegrepp är det helt ofattbart att Jesus Kristus (eller hans gudomliga fader) så till den grad kunde felbedöma världssituationen i första generationen efter Kristi liv och gärning.

När det gäller Österns största världslärare, Gautama Buddha, så skulle det stämma dåligt överens med hans livssyn, om han hade kommit med några uttalanden om världens och mänsklighetens framtid. Men en förutsägelse har han möjligen gjort, vi finner den i varje fall citerad i de äldsta skrifterna. Den gäller det som för honom var det

viktigaste i denna världen — hans lära och frälsningsväg. Då hans fostermor och faster Mahaprajapati (hans mor Maya dog strax efter födelsen) bad honom att han skulle tillåta grundandet av en nunneorden, motsatte han sig detta till att börja med, men sedan hon hade bett honom för tredje gången, samtyckte han, eftersom hon hade varit så god mot honom under hans barndom och uppväxt. Men samtidigt slog han fast att den rena läran skulle ta skada av det. Egentligen skulle den bestå i tusen år, sa han, men eftersom nu kvinnor blir involverade kommer den bara att hålla sig i fem hundra år. Det är inte lätt att säga om Buddha verkligen har sagt detta och hur han vid tillfället menade det. Det är mycket möjligt att han sa det som ett skämt, han hade ju ett utpräglat sinne för humor. Men om det sades på allvar, så skulle detta betyda att den rena buddhismen upphörde att existera omkring början av vår tideräkning. Vid den tiden blev det riktigt fart på utvecklingen av Mahayana, men även om denna kanske inte är "ren" i ortodox mening, så fortsatte ju den ortodoxa buddhismen att leva i en rad länder, som Burma och Ceylon, i sin så kallade theravadaform, och den existerar framdeles med alla de gamla skrifterna (pali kanon) i behåll. Det kan heller inte påvisas att kvinnor har spelat en negativ roll i buddhismens historia, snarare tvärt-

om. Om alltså Buddha verkligen har kommit med ett sådant uttalande, som faller helt utanför hans förkunsel i övrigt, så kan vi bara konstatera att också han tog fel.

Men hur är det med de moderna stora förkunnarna? Åter får vi vända blicken till Indien, eftersom det är där som de mest prominenta uppträder, det är bara där vi kan träffa på levande gudar och gudinnor i dag liksom för tusen år sedan. Och det är två som i särskild grad har gjort sig bemärkta genom prognoser av allmänt intresse. Det är Sri Aurobindo (1872—1950) och hans "dubbel-avatar" Mira Richard, den så kallade "gudomliga modern" (1878—1973).

Båda blev högt uppskattade i Indien, de hade på sätt och vis en enastående position, eftersom de, i synnerhet Aurobindo, gav världen en yoga-ideologi — läran om den integrala yogan — som har sina rötter i gammalindisk filosofi, men som också är inspirerad av Västerens evolutionstanke. Aurobindo var dessutom en diktare av rang, hans epos SAVITRI karakteriseras av utländska litteraturkritiker som ett av världens största. Det finns inte plats i detta sammanhang att gå närmare in på Aurobindos lära, en dynamisk yogafilosofi som fullständigt skall förändra världen, men det kan fastslås att han helt bortsett från sin roll som avatar, som man kan tro eller låta bli att tro på, var en kulturpersonlighet av allra högsta klass, dessutom politiskt engagerad och förutvarande revolutionär, en man som blev hyllad av senare nobelpristagaren Rabindranath Tagore med orden: Rabindranath böjer sig för dig, oh Aurobindo!

I en intervju som Modern gav den kände journalisten Chaman Lal i februari 1954 (fyra år efter Aurobindos död) omtalade hon att hon hade frågat Sri Aurobindo 1947 (självständighetsåret) angående Pakistans framtid — hur länge staten skulle komma att bestå. Han svarade omedelbart: tio år. Även av andra källor framgår det att Aurobindo var fast övertygad om Pakistans återförening med Indien. På det hela taget skulle år 1957 få stor betydelse för Indien — i likhet med 1757 (då engelsmännen vann det första stora slaget — vid Plassey) och 1857 (året för det stora upproret). Men trots dessa talmagiska associationer hände ingenting av särskild betydelse för Indien under hela 1957. Femton år senare blev Pakistan visserligen delat genom att Bangla Desh lös-

Mor Mira

gjordes, och det är dessutom upplösningstendenser som gör sig gällande i det västliga Pakistan — men vad som än kommer att ske, så är idén om "återförening" alldeles orealistisk.

I samma intervju påstod Modern att hon såg en stor fara för ett ryskt-amerikanskt krig — om Indien. Men det har aldrig varit tal om en sådan fara, och det är ytterst osannolikt att den någonsin skulle bli aktuell.

Men 1950 då kineserna invaderade Tibet varnade Aurobindo den indiska regeringen och krävde att den — tillsammans med amerikanerna — skulle försvara Tibet, eftersom den kinesiska ockupationen skulle få de allvarigaste följder för Indien. Då den indiska armén helt drevs ned i Brahmaputradalen 1962, skrev många indier till tidningarna och erinrade om Aurobindos ord. Här rörde det sig dock inte om en profetia utan snarare om en nykter politisk värdering.

Ett särdrag hos Aurobindos och Mor Miras yoga-ideologi var tanken på ett "evolutionärt språng" som skulle förvandla inte bara mänskligheten utan också hela naturen, en ny ras av odödliga övermänniskor skulle uppstå, och Aurobindo och Modern skulle vara redskapen till att genomföra denna process. Det var en helt utbredd uppfattning i Aurobindo Ashram att Aurobindo själv och Modern skulle vara de första att övervinna döden men att också några av lärjungarna skulle klara det. Under mina olika besök i Pondicherry — alla efter Aurobindos död — uttalade man sig alltid med den största förvisning om att i varje fall Modern inte skulle dö.

Då jag uttryckte försiktiga tvivel om detta, svarade en god engelsk vän där irriterad: "Men du tror väl inte att Mor ljuger för oss?" Det menade jag inte alls, sa jag; jag menade bara att hon kunde ta miste.

Genom att läsa igenom gamla tidskrifter på Ashramen fann jag att Aurobindos död kom fullständigt överraskande. Detta framgår av ett publicerat brev från en ledande lärjunge, som hade rest till Pondicherry, eftersom han hade hört att Aurobindo var svårt sjuk. Han uppehöll sig några dagar där, men så sades det att allt stod väl till med mästaren, och han kunde resa, om han ville. Det gjorde han, men när han kom till Bombay, låg ett telegram där och väntade på honom — Aurobindo hade dött senaste natten. Nu måste han göra den långa resan tillbaka igen — något som man säkert skulle ha besparat honom, om man hade vetat vad som skulle ske. Dödsfallet framställdes senare av Modern som en personlig avgörelse av Aurobindo: Han "offrade sig" för att påskynda utvecklingen... Men efter allt att döma måste Aurobindo då helt plötsligt ha bestämt sig för att dö.

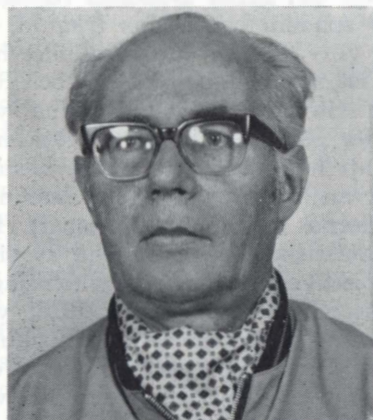
Religionshistorien känner en del exempel på att några av dess stora kunnat uppge tidpunkten för sin död en tid i förväg. I synnerhet i zen-litteraturen är sådana fall omtalade, men också Jesus kom med antydningar om sin nära förestående död och till och med om dödssättet, men här kan det mycket väl röra sig om senare textrevisioner, så kallade interpolationer. I och för sig skulle det ju inte ha någon betydelse om en "frälst" människa vet om timmen för sin död (och uttalar sig om den) eller inte, men i Aurobindos och Miras fall kommer man inte ifrån det faktum att båda två ansåg sig ha övervunnit döden som en fysisk realitet.

När det gäller Buddhas (uppgivna) spådom om lärans framtid, så har vi två intressanta paralleller här i Väst, nämligen Bô Yin Râ och Rudolf Steiner. Medan Buddha var alltför pessimistisk då han förklarade att hans lära inte skulle bestå i mer än 500 år, var de två nämnda moderna förkunnarna snarare för optimistiska i bedömningen av sina respektive budskaps genomslagskraft. Steiner, som dog 1926, var övertygad om att hans lära skulle vara allmänt accepterad inom ett halvt århundrade, men som alla vet är detta långt ifrån fallet. Men han sa också något som gick i uppfylle-

se. Då han strax efter första världskriget lade fram sin idé om Dreigliederung des sozialen Organismus, varnade han för att det skulle bli en politisk katastrof — i synnerhet för Tyskland — om denna förnyande impuls blev avvisad. Man kan i varje fall vara enig om att ett antroposofiskt inspirerat samhälle skulle ha uteslutit både diktatur och krig. — Vad Bô Yin Râ beträffar så menade han att hans lära inom en nära framtid skulle vara själva grundvalen för varje gudstro och att människor världen över skulle studera tyska för att kunna läsa hans böcker i original, precis som man förr i tiden lärde sig grekiska och latin. Men när vi tar i betraktande att hans första bok kom ut 1913, så kan man inte säga att spridningen av budskapet har haft nämnvärd framgång.

Till slut en kuriositet som också hör hemma i detta sammanhang. I synnerhet i Thailand och Kambodja lade jag märke till att det förekommer mycket cigarettökning bland buddhistmunkarna. Då jag gav uttryck för min förvåning över att en så obuddhistisk vana tolererades i munkorden, gjordes jag uppmärksam på att Buddha som bekant var allvetande. Därför skulle han i förväg ha förbjudit tobaksrökning, om han hade sett något galet i det. Denna märkliga argumentation står och faller med begreppet "allvetande". Som Mahathera Buddhakshita förklarade för mig: "Allvetande var Buddha bara i fråga om det som han lärde. Men lika litet som han visste att Amerika existerade, lika litet kunde han förutse en framtid med tobak..."

Anm. Den norske journalisten Karl Christiansen var länge fascinerad av Indien, innan han bosatte sig där som utlandskorrespondent. Sju år levde han i Indien.

Karl Christiansen

AFORISMER OM MÄNNISKAN OCH RELIGIONEN

samlade av Ivar Wallensteen

En människas tro
är uttryck för hennes vilja.

Johannes Jørgensen

Mänskliga ting måste man känna
för att kunna älska.
Gudomliga ting måste man älska
för att kunna känna.

Blaise Pascal

Alla människor har tillgång till Gud,
men Gud är olika för varje människa.
Många vägar för fram mot honom.
Det finns en väg för varje människa.

Martin Buber

Gud dör inte den dag vi ej längre tro
på en personlig gudom,
men vi dör den dag livet för oss
ej längre genomlysas av det ständigt
återskänkta undrets glans
från källor bortom allt förnuft.

Dag Hammarskjöld

Låt oss aldrig tro
att religionen är något skilt från livet —
religion är liv.

A. G. Walton

Människans största fiende
är fruktan.

Nathan Söderblom

Människorna borde inte tänka
så mycket på vad de skall göra
utan hellre tänka på
vad de skall vara.

Mäster Eckehart

Att tro är att hysa förtroende,
inte att vilja veta.

Hermann Hesse

Gud vill inte allt som sker,
men han vill något med oss
i det som sker.

Eivind Berggrav

Världen är inte gudomligt spel,
den är gudomligt öde.
Att världen finns, att människan finns,
att den mänskliga personen finns,
att Du och Jag finns,
det har gudomlig mening.

Martin Buber

KAN CANCER BOTAS OCH FÖREBYGGAS?

Denna skrift får Du portofritt, om Du
sätter in 10:— på vårt postgiro nr
72 53 50-3.

Föreningen för Naturlig Vetenskaplig
Cancerterapi

Box 35057
400 24 Göteborg

NÄRINGSKOMPLEMENT

Organiska vitaminprodukter
Organiskt bundna metaller
Spårämnen mineralsalter
Litteratur

P. A. ATTERBOM AB

Box 206, 434 01 Kungsbacka 1,
Tel. 0300-240 42

SIKTA HÖGT

Lev inte på sparlåga. Bygg upp hälsa,
charm, intellekt, livskvalitet. Lev upp
med

STEGRA-PROGRAMMET

Unik metod i 9 arbetshäften, som
mynnar ut i en fritidsorganisation.
Begär fritt provhäfte.

Fritidsfrämjandet

Box 442
126 04 Hägersten 4

SPIRITUALISTISK LITTERATUR

Begär vår nya boklista!
Senaste nyheter! (Priserna med moms.)

Brunton, Paul: Den hemliga vägen
hft kronor 39:—

Charpentier, Louis: Mysterierna i ka-
tedralen i Chartres, hft kronor 39:—

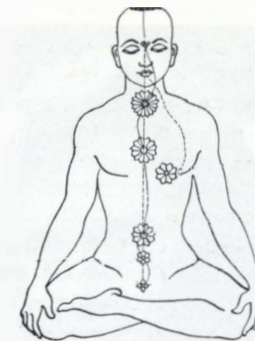
Jacobson, Nils-Olof: Meditationens
vägar hft kronor 31:—

Sallert, Ulla: Astrologi
hft kronor 39:—

Schmidt, K. O.: Vi lever inte bara en
gång hft kronor 39:—

BOKFÖRLAGET EXCELSIOR AB

Box 5314, 102 46 Stockholm 5

Litteratur om koncentration, meditation,
teosofi, parapsykologi, yoga m. m.. Föl-
jande yoga-typer: hatha, bhakti, karma,
jnana, raja, siddha, kundalini, tantra.

Rekvirera vår katalog!

YOGA CENTER

Kronetorpsgatan 68 B, 212 27 Malmö

UFO OCKULTISM ESP

Engelskspråkig litteratur.

700 titlar i lager varav 200 i pocket.

Rekvirera våra boklistor!

OBS! Ny lista USA — 1800 titlar.

EDISTA postorderbokhandel

Box 4003, 180 10 ENEBYBERG

Besök gärna vårt lager efter överens-
kommelse per tfn 08/758 62 50.

JORDENS OCH MANENS TILLKOMST

forts. fr. annons i nr. 7

Då jorden och månen utdrogs från den slocknade stjärnan, var avståndet till solen c:a 7 milj. km. Delningen liknade den vätskedelning som förekommer i så kallade olje- eller bubbel-lampor. Genom solens dragningskraft fick jorden sin hastighet ökad med c:a 50 km/s, vilket ger jorden grundtalet 1,0. Ett avstånd är 149,6 milj km. En omloppstid är ett år. Solens attraktion eller jordbanans avböjning är 3 mm varje sekund. En banhastighet är 29,78 km/s. Planeten Mars grundtal är 1,2344. Medelavst. är då $1,2344^2 = 1,5237 \cdot 149,6 = 227,94$ milj km. Omloppstiden är $1,2344^3 = 1,8809$ år. Marsbanans avböjning är 3 mm : $1,2344^4 = 1,3$ mm/s. Planeten Mars banhastighet slutligen är jordens 30 km/s : $1,2344 = 24,3$ km/s. Keplers 3-dje lag säger: Kvadraterna på planeternas omloppstider förhåller sig till varandra såsom kuberna på deras medelavstånd från solen. Med andra ord: kvadraten på kuberna (omloppstiden) blir lika mycket som kuberna på kvadraten (avståndet). Divideras jordens medelavstånd från solen med solens hastighet 250 km/s erhålles tiden det åtgår för solen att färdas lika lång sträcka. Svaret blir 6,9 dygn.

V.g. meddela om häftet **OGES Funderingar** ej finns på Ert/ditt bibliotek.

Olof Gustafsson

Verkmästareg. 10, 703 57 Örebro
Tel. 019-18 69 60

A. Information om elixiret, den 250-åriga »Haarlemer healing oil».

B. Information och demonstration av

professor Lakhovskys

MWO-kroppsennergialstrare m.m.

Positiva referenser finns.

C. Din personliga BIORYTM uträknas enl. medicinalrådet dr. Wilhelm Fliess' metod, byggd på strikt vetenskapliga forskningsrön.

1. Biorytmogram eller pulsationsrytmen.

2. Högsta försäkringsskydd mot den egna mänskliga faktorn.

Ovärderligt för bl. a. varje bilförare — enl. statistiskt underlag.

D. Alltmer populära manastrålände

LAPIS LINGUA

den mexikanska,

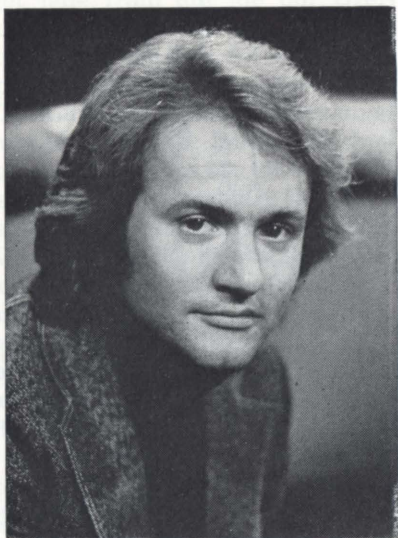
tjusigt turkoskimrande

»TUR-smyckestencen»

från Sierra Madres inre — positivt testad och lovordad av framstående psykometriker och pendelspecialister kan erhållas genom undertecknad. Många positiva uttalanden om L.L. finns av lyckliga ägare.

HARALD SCHUBERT

S:t Eriksgatan 109, 113 31 Stockholm
Tel. 08 - 33 19 32

PER RAGNAR: REFLEXIONER

I tio, tolv år har jag varit vegetarian. De senaste sju, åtta åren har jag fått frågan: Varför? mellan fem och tio gånger dagligen, framställd muntligen eller per brev eller telefonvägen. Det är inte sällan jag känner mej som en bandspelare då jag så att säga knäpper på svaren, anpassade i längd och faktainnehåll till tid, plats och frågare. Svarsfunktionen i sej har jag absolut inget emot då jag ser vegetarismen som en mycket viktig bit i min livssyns helhet. Ett sorts medelsvar rymmer ungefär detta.

En orsak är från början privat blödighet. Under min uppväxttid märkte jag att jag inte var road av fiske till exempel, som många kamrater. Jag mådde illa då jag skulle trä på en mask på kroken och blundade då någon fångat en fisk och bände upp gälarna på den eller krossade huvudet. På somrarna vistades jag mycket på landet och såg höns nackas och grisar och kor slaktas och pojken, som då var jag, tänkte att aldrig, aldrig skulle han kunna döda ett djur som han nyss varit vän med. Pojken blev en ung man och mötte skrifter av Waerland, Windmark och inte minst Gandhi och fick så ett icke-våldssammanhang att placera sin pri-

vata känslighet i. Jag fick upp ögonen för hälsoaspekten att leva utan animalisk föda och jag fick en etisk motivation för "att icke döda". Via Gandhi och hans bröder stod det klart att "vördsnaden för livet" var ett vitt begrepp, där vegetarismen bara var en liten del. Icke-våld var livsmaxim, en levnadsregel som gick att arbeta med på alla plan, såväl i relationerna till mikrokosmos, som mot de minsta, mot djuren, i de mellanmänskliga relationerna och även på de så kallade politiska planerna.

I dag är ett vegetariskt synsätt viktigare än någonsin i vår överflödande del av världen där åderförkalkning är den stora folksjukdomen som en följd av för fet föda, för lite motion och de dagliga mellanmålen av snask och wienerbröd och varma korvar.

När jag ser tillbaka i klipp, i intervjuer gjorda med mej för tioåret sedan, tycks de handla om en liten konstig grön figur från Mars, ungefär, då jag talade om de här sakerna. Idag är Hälsofolket inte längre sedda som privata fanatiker. Deras levnadsregler distribueras via Folkhälsan och varje dags- och veckotidning vimlar av "leva-grönt-råd" och allmänna hälso-

tips.

Men jag vill inte stanna där och motivera min vegetarism primärt av privat-etiska skäl. Jag vill relatera den till befolkningsexplosionen och till världens vattentillgångar och jag är övertygad om, att inom en femtonårsperiod måste merparten av världens människor leva vegetariskt. 2/3 gör det redan idag — ofrivilligt, eftersom vi i den rika delen av världen snor åt oss animalieproteinet och det brukbara vattnet.

Vi har absolut inte råd, inte en dag längre, att ta ut det livsviktiga proteinet via djurproduktion. Vi måste på ett helt annat sätt än idag nyttja sojan och andra havens och växtvärldens energikällor för att försörja den mänsklighet som år tvåtusen kommer att bestå av sex miljarder människor.

Jag är alltså vegetarian av tre skäl: 1: privata/känslomässiga, numera etiskt motiverade, 2: medicinska aspekter/hälsosynpunkter och, inte minst 3: det globala perspektivet, i vilket vi för att nå EN VÄRLD måste dela med oss och vara solidariska på ett sätt som ligger fjärran dagens utsugning av den så kallade tredje världen.

REPLIK OM SAI BABA

I nr 5 i år hade Sökaren en artikel "Indiska mirakelguruer", som var översatt från den amerikanska tidningen Psychic. Den var skriven av Fred Ackerman, vilken i Indien iakttagit ett par "mirakelmän", Baba Bhutanat och Sai Baba. I aprilnumret av Psychic finns en insändare med upplysningar om Sai Baba av annat slag, och vi återger den här i översättning (med tillstånd av skribenten, Dagne Crane).

*

Fred Ackerman ger i sin artikel "Indiska mirakelguruer" en alldeles riktig beskrivning av atmosfären kring Satya Sai Baba — hans materialisationer av helig aska och liknande som medel att få anhängarna att beträda den broderliga kärlekens väg.

Men Fred Ackerman borde ha nämnt det enda verkligt viktiga skälet till att Sai Baba drar till sig människor: hans påstådda förmåga att bota hopplöst sjuka.

I sin bok Baba omtalar Arnold Schulman vad som syntes vara förbättring av ett tre år gammalt cancerfall, där bättringen tillskrevs Sai Baba. Det var en man som låg döende på ett sjukhus hundratal (engelska) mil från helaren. Fastän jag visste att mannen slutligen avlidit, beslöt jag mig för att göra en desperat men samtidigt hoppfull resa till Indien i mars 1972 för att be Sai Baba om hjälp för min gudson, en tonåring som låg nästan helt förlamad efter en trampolinolycka.

Medan jag väntade i bön de cirka tre veckor som det dröjde innan Sai Baba kunde träffa mig (slutligen övertalad av några förstående amerikaner, vilka "hade kungens öra") bevitnade jag en ständig ström av blindas, krymplingar, förlamade osv. av vilka ingen, såvitt jag vet, någonsin blev botad.

Sai Baba lyssnade mycket älskvärt till beskrivningen av min gudson och lovade otvetydigt att pojken skulle bli fullt frisk och kunna gå "om två veckor". De som var närvarande tillsammans med mig vid tillfället grät och kysste hans fötter, liksom jag också gjorde.

Jag återvände hem i ett tillstånd av stor förväntan och tacksamhet och bar den ametistring som Sai Baba hade materialiserat för min gudson med instruktionen att den skulle hållas mot ryggraden där mårnen var bruten.

Jag stod nu inför ett val: antingen skulle jag inte tala med pojken om Sai Babas löfte, utan bara låta botandet ske så som jag var övertygad om att det skulle göra, eller också skulle jag upplysa honom för att därigenom mobilisera det extra stödet av hans egen tro och förväntan. Jag får för alltid beklaga att jag valde det senare.

Givetvis kan ingen förstå de själskval som min gudson fick genomlida i det han

först fick reda på att han skulle botas "av Gud" och sedan erfor att detta bara var ännu en emotionell kris som han måste gå igenom. Eftersom pojken är andligt inriktad och även angelägen om att göra till viljes, tog han misslyckandet som bevis för sin egen otillräcklighet och för att han blivit avvisad "av Gud".

På andra sidan jordklotet var det som vanligt kring Sai Baba, förstås. Nyheten om hans förutsägelse för min gudson spred sig snart med stor glädje, till och med till New York, där botandet redan ansågs vara ett faktum. När allt kom omkring, var inte förutsägelsen ord från en avatar? Jag fick snart höra att hans hängivna anhängare berättade historien som ännu ett av Sai Babas oräkneliga mirakler.

En amerikan som jag träffade på ashramen fick veta att han skulle bli botad från artrit (som gjorde honom ofärdig) så snart som han åter beträdde hemmets jord (på tryggt avstånd). Det har nu nästan gått två år sedan dess, och om förändring har skett för honom, så är det något till det sämre på grund av de oerhörda ansträngningarna under resan till Indien.

Min intuition säger mig att Sai Baba verkligen har paranormal förmåga, men han har också en egenskap som är påfallande hos det indiska folket — en tendens att säga vad man vill höra. Vilken resande som helst i Indien som haft att göra med reserverade hotellrum, hyrning av bilar etc. kan intyga detta. Regeln tycks vara att för tillfället bevara en positiv attityd hos kunden utan att bry sig om hur oförberedd denne är på ett negativt besked senare och hans nedslagenhet på grund därav.

Satya Sai Baba gav mig emellertid oavsiktligt en stor andlig läxa, som jag önskar att jag hade lärt mig innan jag gav mig ut på den dyra resan och gav upphov till all bedrövelsen för min gudson. Jag skulle ha stannat hemma, för att bättre förstå de enkla orden i bibeln: "Guds rike är inom eder".

Dagne Crane
Danbury, Conn.

HEALING!

F. S. Lind

dipl. massör o. sjukgymnast
Klostergatan 31
Örebro

Ring för tidsbeställning
019/11 33 79. Välkomna!

Du som tror på reinkarnationen, vill Du veta var och när Du inkarnerade förra gången här på jorden? Sänd då namn, adress, samtliga födelsedata samt svarsporto till:

B.R.A.H., Box 2018,
261 02 Landskrona
så får Du veta svaret.

Kurser i sanskrit

Prashante Lal

Tel. 08-774 77 61

eller

08-10 69 15

Ni läser sanskrit efter bara sex lektioner. Inga förkunskaper behövs.

FA DERES HOROSKOP

stillet og tilsendt for 35 svenske kr. Send fødselsdato, klokkeslet og fødested til

Peter Sørensen

Havrevej 12, DK-2700 Brønshøj,
Danmark

VATTUMANNEN

Bokhandel och
postorder

NY KATALOG 1975

med nya titlar från
USA och England.

Order: tel. 08/10 69 15

Affär i Strindbergs Blå Tornet
Tegnérsgatan 43 A, Stockholm.

Meditation, yoga, astrologi, massage, akupunktur, makrobiotik, flygande tefat, skivor, affischer, rökelse.

Nu bättre och snabbare leveranser.

VATTUMANNEN

Box 45096

104 30 Stockholm

Du som ställer frågan:

**FINNS DET ETT LIV BORTOM
DÖDEN?**

Läs boken

EN STOR MANS VÄG

Av **GUSTAV LEONARD LINDQUIST**

Där får Du svaret! Gud har alla möjligheter att få sitt budskap framfört till människorna. Detta är en röst från den andra sidan, stark nog att överbevisa att Guds rike är oförstörbart och att hans kärlek når över alla gränser och alla avstånd.

UTGIVARE: GUNHILD GERDIN,
A M A L.

185 sid. Pris kr 15:—. Boken rekvireras genom inbetalning på postgiro 34 13 23-4 till

FÖRLAG COLUMBA, 662 00 Amål.

V. g. skriv tydligt — tack!

FÖRMANSERBJUDANDE!

Sökarens Förlag har gett ut tre böcker:

—Vår tids mirakler (ett urval artiklar ur Sökarens fyra första årgångar) (16:50)

+Jordskred? av Birgit Lange (12:50)

+Jagets eld av Dénis Lindbohm (13:50)

Böckerna kostar tillsammans inkl. moms o porto drygt femtilappen. Men vi erbjuder dem nu i ett paket för 30 kronor inkl. moms o porto, om beloppet inbetalas på postgiro 70 60 47-8, Sökarens Förlag, Stockholm. Ange "förmåns-erbjudande" på talongen! (Vid betalning per postförskott tillkommer porto.)

Obs! erbjudandet gäller till årets slut.

INTERESSANTE BÖKER!

Böcker av Sri Ananda Acharya.

Himsuparna — Snöfåglar, N. kr. 15.— Svensk text.

Gaurisankarguha — Grottooken, N. kr. 25.— Svensk text.

Prolegomena till Arya Metafysik, N. kr. 25.— Svensk text.
Denne siste boken er på 386 sider og er uunnværlig for alle som er inter-
sert i indisk filosofi og religion.

Life and Nirvana I & II, pr stk, N. kr. 25.—

Liste over Sri Anandas andre verker på engelsk og norsk sendes på opp-
fordring.

*

Hva er Transcendental Meditasjon? N. kr. 5.—

Dyades spesialnummer om emnet døden, N. kr. 7.—.
Porto tilkommer.

Ellers selger vi bøker/tidsskrifter om yoga, meditasjon, religion etc.
Liste sendes på oppfordring.

Themis Forlag, boks 14, N-7058 Jakobsli, Norge.

ANROP

stöd ny forskning — få god egen vinst!

En revolutionerende förbättring av en i hela världen spridd artikel har utvecklats av en av våra medlemmar. Tillverkning/marknadsföring startklar. Projektet världsexploateras så att löpande bidrag avsättes till en fond vars uppgift är att stödja fri forskning om nya vägar till hälsa samt om människans inre krafter och innersta natur.

För att säkra avkastningen till forskning behövs tillskottskapital i poster fr. 1.000:— kr mot ränta + en mycket god vinstandel. Informationer erhålles efter svar till:

ASSOCIATION I.I.C.

Box 23028, 10435 Stockholm 23.

P.S. Ni kan även ringa vårt forskningscenter tel. 0750/492 47 och best. dessa informationer. D.S.

KONTAKT

Sökare söker sökare, helst i Norrbotten, för gemensamma studier i modern livsfilosofi och försök i praktisk tillämpning av kärleksbudskapet.

Svar till "H.S. norrbottning med ideal", Sökaren f.v.b.

*

Konstnärinna, fjällbiten lyriker med intresse för ockultismen söker kontakt med likasinnad man, 50—65 år, gärna bosatt i Lappland helt eller tidvis.

Svar till "Livets mening", Sökaren f.v.b.

*

Jag, en 28-årig kille, söker en djup, reflekterande, kreativ, drömmande, mjuk flicka 20—28 år, med obunden fantasi och barnasinne. Jag behöver någon som vågar ställa sig på tröskeln till medvetandets gränser, någon som är intensiv i sin inlevelseförmåga, någon som vill resa med mig in i nyupptäckta dimensioner, där oändliga, ogripbara, fascinerande mönster råder, i landet bortom möjligheternas livmoder, i denna okända, levande, ödmjuka ömhet som är alltings centrum och existenskraft.

Svar till "Göteborg", Sökaren f.v.b.

*

Jag är en 20-årig kille i Malmö som tycker att livet är roligt och skönt att leva. Söker en utåtriktad, spontan och trevlig flicka i 18—20-årsåldern, bosatt i Skåne, delvis intresserad liksom jag av meditation, parapsykologi samt utvecklandet av ens psykiska och andliga krafter plus mycket mera. Känner Du Dig träffad, skriv då utan tvekan till mig.

Svar till "Livet leker", Sökaren f.v.b.

Pris för kontaktannonser: 20 öre per ord + 2:— i eftersändningsavgift, dock tillsammans minst 7:—. Moms inräknad.

Finns att hyra: ett stort rum, med eget badrum, beläget på centrala Djurgården.

Svar till "Gärna natur- och djurvän", Sökaren f.v.b.

Läs om de FLYGANDE TEFATEN i Sveriges största ufologiska facktidsskrift

UFO-INFORMATION

Box 311, 591 03 MOTALA

Begär provex. mot insändande av kr. 3:— i frimärken.

BOKRECENSIONER

FÖRBJUDEN MEDICIN

En svensk läkare har inte frihet att själv välja den behandling han ger sina patienter. Han förväntas låta sitt handlande styras av något som kallas "vetenskap och beprövad erfarenhet". Vad som är vetenskap och beprövad erfarenhet är inte alltid så lätt att säga men bestäms vid behov av Socialstyrelsen.

Detta förhållande har under de senaste åren lett till några uppmärksammade händelser; den senaste är polisrazzian mot Nordiska Laboratorier i Järna den 24 oktober 1973 och den därpå följande rättegången mot företagets personal och fyra läkare. Vid razzian beslagtogs ett stort lager läkemedel och homeopatiska preparat. Fällande domar har avkunnats i första instansen.

Dessa läkare hade begått misstaget att behandla sina patienter enligt den s.k. antroposofiskt orienterade medicinen. Flera patienter vittnade om att de hade blivit bra av denna behandling, efter långvarig konventionell behandling utan resultat. Åklagaren hävdade inte att läkarna hade varit några dåliga läkare, tvärtom. De hade bara begått lagbrottet att bota sina patienter med fel metoder, utifrån teorier och åsikter som svenska professorer har bestämt inte är "vetenskap och beprövad erfarenhet".

Om dessa frågor har journalisten Volodja Semitjov skrivit en bok, Förbjuden medicin (Trevi, 235 sidor, pris inkl moms ca 18:—).

Det började med ett vanligt reportageuppgift: Semitjov hade fått ett brev från en man, Lennart J. som sedan många år led av sjukdomen multipel skleros. Han hade länge regelbundet tagit ett pollenpreparat som tillverkades av firman Cernelle, och märkt att det hade positiv effekt. Han var säker på saken: flera gånger hade han på försök gjort uppehåll med medicinen och märkt försämring. Han kunde också ange vilka symptom som påverkades: det var framför allt förmågan att hålla urinen som blev bättre. Nu hade Socialstyrelsen bestämt att preparatet inte fick säljas längre. Lennart J. blev sämre och kunde åter inte kontrollera urinen. Han skrev till Socialstyrelsen men fick nej: "Då det medicinska värdet av detta preparat ej är styrkt kan vi tyvärr ej ge licens på detta".

Bokens huvudpersoner är två: dels Lennart J., dels danskan Jytte Elmgård som lider av en sällsynt, svår och "obotlig"

nervsjukdom med sakta fortskridande förlamningar. Hon fick också tips om pollen och fick så småningom försöksvis injektioner av ett preparat som Cernelle tog fram enbart för henne. Hon blir sakta bättre och har faktiskt tillstånd av danska Sundhetsstyrelsen att ta preparatet. Men Lennart J. fick inget tillstånd.

Semitjov ville undersöka vad som egentligen låg bakom detta spel. Han började söka sig fram i byråkratins labyrinter, gick till Socialstyrelsen och andra myndigheter, till sjukhusen, intervjuade olika namngivna läkare och experter. Allt detta, och debatten på området, redovisas ungefär i kronologisk ordning. Det är i första hand händelserna kring pollenpreparaten som följs, men också den antroposofiskt orienterade medicinen diskuteras. Handlingen går fram till någon gång på våren 1974. Hela tiden kretsar resonemanget kring de enskilda patienterna — vad händer Lennart J. när han inte längre får ta sitt pollen? Han börjar kissa i sängen igen. Bryr sig Socialstyrelsen om det? Nej — den har ju genom att dra in preparatet skyddat honom från en medicin vars verkan inte är styrkt. Vad händer de 5.000 patienter som var under behandling med de mediciner som beslagtogs i Järna? Vem tar ansvaret för dem? Åke Wahlqvist i Socialstyrelsen citeras (s. 163): "Ansvaret ser jag i första hand ligga på de läkare som i medvetande om att det här inte var förenligt med svensk lag har givit patienterna de här medlen."

Stelbent byråkrati, myndighetspersoners cynism och okunnighet och deras följder för lidande människor går som den slingrande röda tråden genom boken. Framställningen är behärskad men man anar författarens känslor när han skriver, ett återhållet vanmäktigt raseri: Varför ska det vara så omöjligt för en människa i Sverige som lider av en långvarig sjukdom att få ta ett preparat som dels är ofarligt, dels hjälper där långvarig "vanlig" behandling inte har hjälpt? Bara därför att preparatet innehåller pollen eller är framställt enligt antroposofiska tankegångar?

Boken är läsvärd. Den berättande uppläggningsen kan göra det lite svårt att hålla samman all den information som ges. Framställningen är dock flytande, språket är enkelt utan allt för många främmande ord, och några förkunskaper behövs inte. Jag hoppas boken blir läst och diskuterad av många. Kanske kan den bi-

dra till att öka opinionen för större medicinsk frihet i Sverige.

Nils-Olof Jacobson

BORT FRÅN GIFTERNA!

För en del decennier sedan betraktades s. k. naturenlig odling som något ganska kufiskt, något som en liten grupp fanatiker eller världsfrånvända idealister pysslade med. Av litteratur i ämnet fanns inte mycket på svenska: några antroposofiska småskrifter och ett par mera för-
eningsmässigt spridda handledningar. Det var väl först med Rachel Carsons väckarklocka "Tyst vår" som Västerlandet inklusive Sverige på allvar började få upp ögonen för den ödesdigra förgiftning som hela naturen och inte minst människan själv är utsatt för.

För närvarande befinner vi oss vid en vändpunkt. Vi kommer att få en lång och mödosam väg tillbaka. Allmänheten har redan insett, att man visst inte alltid kan sätta sin tilltro till det diffusa begreppet "myndigheterna" eller "auktoriteterna". Det existerar ingen ständigt vakande, ansvarsmedveten överhet som garanterar att vi riskfritt kan äta och dricka allt som får odlas, allt som får importeras och saluföras, allt som inte direkt bär etiketten "Gift". Alltmer har det gått upp för oss, att var och en själv måste se om sitt hus. Och därmed har kravet på "giftfritt" blivit allt starkare.

Numera är alltså "naturenlig odling" i allra högsta grad "inne", och i samband härmed har behovet av praktiska handböcker gjort sig kännbart. Flera sådana har också tillkommit på senaste tiden. Till de bättre hör avgjort Meta Strandbergs Odlä utan gifter (Almqvist & Wiksell, 1974).

På det här odlingsområdet finns ju ett flertal "skolor", ofta ganska dogmatiska, som med idealistisk glöd arbetar för sina allena saliggörande idéer och mer eller mindre sympatiskt bekämpar varandra. Meta Strandberg står av allt att döma utanför, eller ovanför, dessa stridigheter; hon synes inte ha försvurit sig åt den ena eller andra dogmen, och detta gör, synes det mig, hennes bok desto värdefullare. Hon vänder sig i första hand till hobbyodlaren, men utan tvivel kan den professionella trädgårdsmästaren ha nytta av boken. Förvisso behöver handelsträdgårdarnas folk i mångt och mycket "tänka

om”!

Hur skall vår trädgårdsjord förbättras? Vad skall tillsättas för att växterna skall få sin näring? Hur skall komposter anläggas och skötas? Hur skall växterna skyddas från gifter och skadeinsekter? Vilka är våra ”vänner” bland djur och insekter? Och vilka är våra ”fiender”? Vilka är de gängse växtsjukdomarna och hur skall de bekämpas eller förebyggas? — Detta är några av de frågor som Meta Strandberg ger utförliga och sakkunniga svar på. Goda odlingsråd får vi för alla våra vanliga (och en del mindre vanliga) grönsaker och rotfrukter, vilket betyder ett 60-tal. Dessutom behandlas ca 25 kryddväxter samt de vanliga trädgårdsbären, däremot inte fruktodling.

Är man vegetarian, reagerar man kanske emot rekommendationen av benmjöl, hornmjöl, köttmjöl, blodmjöl och fiskmjöl såsom lämpliga tillsättningsmedel för att öka jordens fosfor- och kvävehalter. Vill man undvika detta, kan man dock i boken finna mer tilltalande alternativ.

Bokens cirkapris 26 kronor får väl inte i dagens läge anses oskäligt. Det rika bildmaterialet, delvis i färg, har självfallet ökat framställningskostnaderna. Illustrationerna är inte bara dekorationer, utan verkligt instruktiva och till stor nytta, i synnerhet när det gäller att känna igen skadeinsekterna och växtsjukdomarna.

Nils Kalén

NATUREN OCH VI

Vi som lever i vad professor Georg Borgström kallar ”lyxklubben” den västerländska civilisationen, ägnar vi mer än förströdd tanke åt hur det skulle vara att leva under mer normala och naturliga förhållanden, i biologisk mening? Kan vi egentligen förstå att det inte är vi som lever normalt — det är i stället de flesta människorna på jorden som gör det, under hårda yttre villkor men på sina håll med goda möjligheter att fortsätta så under oöverskådlig tid.

Däremot kan vi inte ens kortsiktigt (30—40 år) fortsätta i inslagen riktning utan att ideligen tillgripa allt mer avancerade lösningar t o m när det gäller något så grundläggande som livsmedelsframställning, lösningar som förefaller tekniskt acceptabla men biologiskt synnerligen riskabla. Har vi drabbats av fartblindhet?

I En liten bok om människan på jorden (Zindermans förlag, cirka pris 25:— inkl. moms) beskriver Bengt Hubendick, museichef i Göteborg, människans biologiska situation. Den som undrat vad ekologi är får här en förklaring på enklast tänkbara språk. Man skulle önska att många barn — framtidens hopp — får möjlighet att ta del av den.

Den knappt 100-sidiga boken är fri från religiösa och metafysiska idéer och kan ses som en varning för att nonchalera biologisk kunskap när det gäller utformningen av framtida levnadsförhållanden.

Från de enkla och grundläggande förutsättningarna för liv kommer Hubendick in på utvecklingskurvorna för den närmaste framtiden och visar att vi står inför ofrånkomliga beslut: skall vi driva de s k framstegen ytterligare och överlåta åt naturen att visa oss vår begränsning på ett smärtsamt sätt — eller skall vi besinna oss och själva bestämma på vilka punkter vi kan ge avkall på lyxkonsumtion och bekvämlighet till förmån för kommande generationer?

Hubendick är så optimistisk att han tror att upplysning som når stora, ansvars-kännande grupper kan bilda underlag för politiker att fatta beslut som förlänger mänsklighetens tidevarv på jorden.

Bertil Nilsson

PSYKOLOGI OCH MEDITATION

Vår väg till själslig helhetsupplevelse består i att vi frimodigt låter oss konfronteras med det dagliga livets problem, i att vi håller en spänningsnivå som låter oss uppleva en skapande insats i tillvaron, hävdar fil.dr Björn Sjövall i sin bok Konfrontationspraktikum (Beckmans 1973) vilken på många punkter sammanfattar de anvisningar för själslig helhetssträvan och integration i tillvaron, som han utvecklat i en rad tidigare arbeten. Det är enligt honom en fråga om att övervinna vårt splittrade och desorienterade ”ögonblicksjag” för att bli som delar av en djupare livsström, upptäcka vårt jags sanna existensgrund och öppna vägen för en samlande inre ledning i vårt psyke. Viljan att vara ärlig mot sig själv och redobogenheten att ta ansvar i besvärliga lägen ger enligt Sjövall förutsättningar för att en inre målsättning skall utbildas och förverkligas hos människan, då hon upplever den fulla harmonin med tillvaron, hur hon i sanning förverkligar sig själv i livsuppgiften, hur det högre ”kosmosjaget” tar ledningen över det lägre ”personjaget”. Framför allt gäller det för människan, hävdar Sjövall, att finna den rätt avpassade spänningen för sitt liv, inte minst för sitt dagliga arbete. Upplevelsen av att härigenom bli medskapande i tillvaron är enligt författaren den enda möjligheten för många brottslingar och missanpassade människor att bli rehabiliterade. Hans psykologi har ofta kallats en särskild psykologi för friska, då ett visst minimum av själslig sundhet kanske alltid behövs för att gå in i den helhets- och lyckobringande andliga kamp, som Sjövall manar oss till.

I den nya boken har Sjövall givit oss en

särskilt rik exemplifiering på sina lärores tillämpning i situationer i arbetsliv, liksom från aktuell debatt i press och litteratur. Som ofta tidigare belyser han sina tankar med små dikter och med teckningar. Sokrates psykologiska metod framhålls som föredöme för vår tid, och författaren ventilerar från sina synpunkter såväl Mc Luhans tankar om massmedia som David Coopers om familjen.

Framför allt bör man emellertid kunna se Sjövalls nya bok som en praktisk handbok i meditation, och detta då inte bara i det sista avsnittet, där meditationens teori och praktik direkt behandlas. Sjövall vill i själva verket lära oss meditationens och själsträningens nytta i alla livssituationer, i arbetsliv, familj och samhälle, i gruppsamvaro och i vårt enskilda liv. Kanske har han också antytt vägar för ett bättre tillgodogörande av meditationsmetoder från främmande kulturområden för oss i vår västerländska tillvaro. Han visar också parallelliteten mellan den kristna bönen, som han ingående talar om, och andliga vägar från exempelvis hinduistiskt område. Mot termen ”djuppsykologi”, den psykologi som söker tränga in i vårt undermedvetna själsliv, har Sjövall länge ställt termen ”höjdspsykologi”, för läran om de inre eler högre, de av religion och idealitet inspirerade, kraftkällornas omgestaltande betydelse i människors liv. I den aktuella boken behandlar han också särskilt transcendent meditation och yoga. Mandalaen ”arachne”, ”spindeln”, återkommer som symbol för den livsspänning, som samlar människans inre och gör det möjligt för henne att handla enligt högre impulser. Denna rekommenderas både som ”mantra” och som rent visuell meditationshjälp. Boken ”Konfrontationspraktikum” bör nog inte minst kunna tjäna som en pedagogiskt fruktbar handledning i meditation i vidaste mening, och många kan säkert genom denna få en första impuls till praktisk sådan, som sedan kan leda dem mot vidare fördjupning.

Olle Hjern

RESAN TILL LJUSET

”Om du vågar studera detta säregna dokument med öppna sinnen och utan förutfattade meningar, då kommer ditt liv aldrig mer att vara sig riktigt likt. Då kommer dina ögon att öppnas för nya verkligheter av sådan skönhet och lockelse att din enda stora önskan blir att själv en gång få uppleva den fantastiska friheten bortom våra jordiska begränsningar.”

Så ser en del av baksidetexten ut till Resan till ljuset (Larsons förlag). Författaren, Sture Johansson, en snickare

från Lidingö, får en natt göra en resa genom astrala världar, med sin fru som ledare. Vi får följa hans upplevelser av hur han med tanken kan forma sin situation, hur en alltmär dirigerad, medveten tanke kan förflytta honom från en ”plats” till en annan. På ett rakt och fint sätt redovisas hans rädsla inför allt detta okända med tidigare ändå anade, samtidigt hans växande förundran, förtjusning och den insikt som tonar ut i slutorden: ”Allt är en väg. Ta den väg som passar dig och låt andra ta sina vägar. Alla är inte lika. Men ge dem nyfikenhet att börja bygga med. Låt dem använda sig av den som en bro. Tänk i kärlek, ge dem kärlek — det är Kosmos grundläggande princip.

— Ja, tänkte jag, kärlek är ordet, kärlek är nyckeln. Men ordet har ingen betydelse — innebörden betyder allt... Kärlek var förståelse och förståelse var kärlek. Ja, allt var kärlek — beroende på hur människan själv uppfattade det.”

Jag har personligen stor sympati för en bok av det här slaget. Baksidetexten visar dock på ett dilemma i utgivningen av denna slags litteratur. Till vilken målgrupp ska man vända sej? Förläggaren visar med sin baksidetext att han vill utmana dem som ännu inte rubricerar sej som sökare. Hans text provocerar — och han måste ta risken, att mången läsare blir besviken. — Var det inte mer? Eller: — Vad är nu det här för fantasier? — Nonsensfantasier, bara! — En dröm, som självklart inte får förväxlas med sanning, verklighet!

Men där tror jag som författaren, att vad den första, formulerade reaktionen än må vara, från den som inte just nu är mottaglig för hans budskap, så har han ändå sätt ett frö, en nyfikenhet har någonstans slagit rot, tills nästa gång man möter en bok eller tankar av detta slag.

För den ”gamle” sökaren rymmer denna bok inget ”nytt”. Men den sökare som inte har glädje av att åter förnimma en doft av Sanningen, bör se över sitt ”sökarskap”.

Per Ragnar

VI LEVER INTE BARA EN GÅNG

Den tyske författaren K. O. Schmidt är känd för ett flertal böcker om ”positivt tänkande”, vilka har gått ut i mycket stora upplagor. Hans första till svenska översatta bok är dock en presentation av reinkarnationstanken och heter Vi lever inte bara en gång (Larsons förlag, 168 s., ca 39:— inkl. moms).

Boken börjar med en kort introduktion till begreppet återfödelse och större delen upptas sedan av berättelser om människor som har haft upplevelser tydande på min-

nen av tidigare liv. Berättelserna är hämtade från många olika källor, dels publicerade och dels berättade för Schmidt. De flesta skildringarna är inte på något sätt verifierade. Ett antal böcker nämns; en svaghet är att litteraturhänvisningarna som regel är så ofullständiga att man knappast kan spåra böckerna om man skulle vilja. Det framgår inte när boken kom ut på tyska; det förefaller dock ha varit en hel del år sedan. Om den amerikanske psykiatern Ian Stevensons forskning, som ger det bästa stödet hittills för reinkarnationstanken, säger förf. ingenting; Per Ragnar nämner dem dock i sitt förord. Berättelserna i denna bok bevisar ingenting, och i de flesta fall har läsaren inga möjligheter att kontrollera dem om han skulle vilja. De är dock typiska för upplevelser som för den som har dem brukar ge en stark känsla av att ha levat förut — för honom eller henne kan de vara bevis, men inte för någon annan. Liknande upplevelser har jag själv hört berättas av åtskilliga personer i Sverige.

Boken avslutas med en redogörelse för ”ödeslagarna”, dvs de kosmiska principer som enligt Schmidt styr vandringen genom jordeliven. Hans framställning stämmer till innehållet rätt väl överens med exempelvis Martinus', fast formen är en annan. I likhet med Martinus betonar Schmidt vårt eget ansvar för vårt öde i framtida liv.

Boken är lättläst; enkelt och rättframt skriven. Jag tycker den är en sympatisk första introduktion till reinkarnationstanken för den som börjar fundera över livsgåtorna. Schmidts exemplarsamling bör dock som nämnts inte uppfattas som bevis för att reinkarnationstanken är riktig. Den som vill studera material som ger starkare indicier måste också ta del av Stevensons arbete och de diskussioner som det har gett upphov till.

Nils-Olof Jacobson

RUNDBLOMS UPPELVELSER

Domprost emeritus Oscar Rundblom har väl i rätt hög grad en personlig profil inom Svenska kyrkan. (Vi intervjuade honom i nummer 2 som representant för kristen vänster.) Nu, vid uppnädd ”memoarålder”, har han utkommit med ett självbiografiskt arbete, Att uppleva världen (Bonniers) på 238 välredigerade sidor.

Boken berättar om Rundbloms liv från början till nu. En stor del är reseminnen från Kina, Indien, Israel, Sovjet och andra länder med enskildheter som domprosten dragit sig till minnes, ofta väl berättade, aldrig tröttande för läsaren; samt en del personliga synpunkter — men på djupet går han aldrig: man har ett intryck

EN TRÖST

Döden gör oss inte illa

när vi tar vårt sista kliv.

Det som gör ont är blott det lilla som än finns kvar — av liv.

OLLE WEDHOLM

av en turist i verkligheten. De politiska och teologiska problemen upplevs ytligt.

Hans positiva inställning till sociala rörelser är sympatisk, men något intensivt engagemang finner man inte formulerat. Han är välvilligt intresserad av icke-kristna religioner, men reflexionerna kring dem är enkla.

Oscar Rundblom skriver bl. a. att religionerna måste ”gå varandra till mötes, erkänna varandra och gemensamt söka ett svar på de stora livsfrågorna”. Utmärkt idé i och för sig, men en överraskande synpunkt hos en kristen präst. Ty kristendomen anser sig ju, liksom alla andra religioner, redan ha svaren på ”de stora livsfrågorna”.

Bokens händelser är mest yttre, i sinnevärlden, inte inre, intellektuella eller emotionella.

Någon grubblarnatur är inte domprost Rundholm. Och en sådan karakteristik som ”djupt religiös” skulle knappast passa på honom. — Under läsningen av självbiografin undrar man vad kristendomen egentligen betyder för honom, missionsivraren och socialisten. Kanske finns tron där som traditionella föreställningar, inom vilkas ram han kommit att få sin utkomst. Rundblom säger sig ha haft tvivel på den kristna trons sanning, men i boken berör han inte sanningsfrågan mer än flyktigt. Han skriver att tvivlet började ”redan i min tidiga barndom göra mig sällskap och har sedan följt mig som en skugga”.

Som en person i hygglig besittning av sunt förnuft är Rundblom helt fri från naivt frälsningssnack och religiös överspändhet. Man har en känsla av att han under sitt upplevande av världen, på resor m. m., är att uppfatta som en västerländsk humanist med socialt intresse mer än som kristen teolog. Några religiösa underverk har han aldrig upplevt, aldrig Guds ledning, inga bönesvar. Han skriver inget om eget böneliv, inget om förhållande till Gud. Jesus nämns sällan. Den kristna trosbekännelsens formulering är han främmande för. Men han identifierar sig med prästrollen.

SM

SM:

SJÄLVMORD

Under tio år har vi haft över 17.000 självmördare i vårt land. 1971 dog omkring 2.000 svenskar för egen hand. Dessa statistiska siffror står för blott toppen av den sorg som råder bland folket i landet, de anger det yttersta, och sista, uttrycket för ett psykiskt lidande. Det är ovanligt att olycka leder till självförintelse, ty den mesta sorgen bärs genom åren tills naturen läker eller den naturliga döden utplånar den.

Varpå beror upplevelsen att vara djupt olycklig i det moderna samhället? På "det kapitalistiska systemet"? Nej, även länder med ett "socialistiskt" samhällsskick, visserligen vanställt, har många självmord, Ungern och Tjeckoslovakien högre procent än Sverige.

Men det inre lidande som självmorden är uttryck för, måste i hög grad vara en följd av samhällets typ, av andan. Vi bryr oss inte tillräckligt mycket om varandra, för vi har inte fått lära oss det. Det finns fina, generella socialpolitiska inrättningar, men individen lämnas ensam. Samhället bekymrar sig inte om din och min lycka som personer, utan ser oss bara som siffror i en statistik.

Den personliga lyckan får i stort sett var och en klara av själv, bäst han kan. Om du är tillfreds eller utled eller deprimerad eller förtvivlad, då är det din ensak. Kanske att "de andra" bryr sig litet om dig, om du är nog trevlig och tillräckligt vacker. Om du inte är det, får du kanske bara slinka in genom din dörr, osedd, utan att någon vill på dig applicera begrepp som medmänsklighet, sympati och omtanke.

Den stora framgången för försäljning av sex i olika former vittnar om en utbredd nöd på det erotiska kontaktplanet — och den falska och dyra behovstillfredsställelse som står långtande till buds genom porr-tidningar, porr-shower och "pose-ringsflickor".

I sin förvärvsverksamhet, sin livs-

gärning, upplever många en förlamande meningslöshet. Arbetet ger ingen tillfredsställelse, är ofta direkt plågsamt, och lönen inte hög — medan, tycker man, aktieägarna utnyttjar arbetarna och håvar in vinsten. I ett land som Kina, där socialismens idé ännu är vital och levande, kan människorna ha en känsla av att delta i ett gemensamt, meningsfullt uppbyggande av det goda samhället. Den arbetssituationen är avundsvärd.

Utan att plädера för socialism (eftersom jag tror på en rimlig individualism och menar att ett system som förbjuder privat företagsamhet är onaturligt) anser jag ändå att den anda som råder i vårt konkurrenssamhälle är oacceptabel. Vi har en del att lära av socialismens samhällsyn, när den är som bäst, åtminstone på impulsplanet. På en klok medelväg mellan socialism och kapitalism, mellan planhushållning och marknadshushållning, kan samhället medvetet samla sig kring goda ideal: medmänsklighet, solidaritet, samverkan och ett vänligt, sympatiskt intresse för den andre. Man kan skapa en anda där varje människas lycka alltid är ett angeläget mål för alla andra, ett samhälle där Svensson inte i första hand tänker på sin bil eller sommarstuga utan på de andra, hur de har det.

Vad jag vill komma till är att de goda idealen måste föras fram i första hand i skolan, göras till del av människornas självklara värderingar. Man måste i skolan belysa och diskutera medmänskoproblem, stanna inför sådana begrepp som nästakärlek, omvårdnad om andra, hänsyn, tolerans, ömhet osv., vilka skall behandlas — belysas, diskuteras, exemplifieras — i läroböcker med särskilda kapitel för vart och ett av begreppen. En samling kring goda ideal är ju viktigare än att veta allt om Rysslands floder eller Gustav II Adolfs krig.

SÖKAREN

Nr 9 1974 Årgång 11

Adress: Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Postgirokonto: 70 60 47-8

Telefon: 08/69 60 27

Red o ansv utg: Sven Magnusson

I redaktionen: Nils-Olof Jacobson

Sökaren är en oberoende tidskrift för livs-
åskådningsfrågor, där skilda meningar kan
föras fram.

För varor och tjänster som utbjuds i an-
nonser i denna tidskrift svarar endast
annonsörerna själva.

PRENUMERATIONSPRISER

Helår (10 nr) 40:—

Halvår 22:—

I Norge och Danmark kan prenumeration
ske med svensk postgiroanvisning.

I Finland kan inbetalning göras till Aka-
demiska Bokhandeln, Postbox 128, 00 101

Helsingfors 10, postgiro 53 33-2. Helår kos-
tar då 30 mk, halvår 16 mk.

Annonspriser (moms tillkommer):

Helsida 500:—, halvsida 300:—, små-
annonser 10:— per cm men minst 30:—.

INNEHÅLL:

Vad är godhet? 1

Formas en ny människa i Kina? 6

Amnesty: frige de politiska fångarna! 8

Rolf Ejvegård:

Parapsykologi som vetenskap 10

Sven Rosén:

Psi hos djur 14

Karl Christiansen:

De heliga — vet de mer än vi andra? 18

Per Ragnar:

Reflexioner 22

Bokrecensioner 25

SM:

Själv mord 28

Copyright resp. författare